

**ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ
ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ՎԹԱՐՆԵՐԻ
ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԳՈՏՈՒՄ ԳՏՆՎՈՂ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ
ԻՐԱԶԵԿՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՉՐԱՅՄԱՆ**

**GUIDELINE ON
ASSISTANCE IN RAISING PUBLIC AWARENESS AND PREPARED-
NESS IN THE ZONE AFFECTED BY INDUSTRIAL EMERGENCY**

**РУКОВОДСТВО
ПО СОДЕЙСТВИЮ ПОВЫШЕНИЮ
ИНФОРМИРОВАННОСТИ И ГОТВНОСТИ
ОБЩЕСТВЕННОСТИ, ПРОЖИВАЮЩЕЙ В ЗОНЕ ВЛИЯНИЯ
ПРОМЫШЛЕННЫХ АВАРИЙ**

Yerevan 2009

ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

Արդյունաբերական վթարների ազդեցության գոտում գտնվող բնակչության իրազեկության և պատրաստվածության բարձրացման

Սույն ուղեցույցը պատրաստվել և տպագրվել է «Աջակցություն արդյունաբերական վթարների ազդեցության գոտում գտնվող բնակչության իրազեկության և պատրաստվածության բարձրացմանը» ծրագրի շրջանակներում, որն իրականացվել է Գերմանիայի Բնության, Շրջակա Միջավայրի Պահպանության և Միջուկային Ռեակտորների Անվտանգության Ֆեդերատիվ Նախարարության ֆինանսական աջակցությամբ:

Ծրագրի իրականացման ազգային համակարգողն է ՀՀ Բնապահպանության նախարարությունը:

Ծրագիրն իրականացնում է ՋԻՆՋ ինժեներա-խորհրդատվական ընկերությունը:

Ծրագիրն իրականացվել է Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Մելիքզյուղ համայնքում և համայնքի տարածքում գործող ոսկու հանքավայրում՝ 2008թ. ապրիլ 2009թ. հունիս ժամանակահատվածում:

«ՋԻՆՋ» ՍՊԸ

**Արդյունաբերական վթարների ազդեցության գոտում գտնվող
բնակչության իրազեկության և պատրաստվածության բարձրացման
ուղեցույց**

Ուղեցույցը պատրաստել են՝

Ծրագրի ղեկավար՝

Քրիստինե Սահակյան

Խորհրդատուներ՝

Արևիկ Հովսեփյան
Էդուարդ Մեսրոպյան
Սոս Հովհաննիսյան
Կարեն Հովհաննիսյան
Հովհաննես Նիկողոսյան

Թարգմանիչ՝

Հասմիկ Մխիթարյան

Համակարգչային ձևավորումը՝

Արմինե Հովհաննիսյան

Այս ուղեցույցը նպատակ ունի բարձրացնել արդյունաբերական վտանգավոր օբյեկտների ազդեցության գոտում գտնվող բնակչության, ինչպես նաև ձեռնարկությունների աշխատակիցների իրազեկության մակարդակը՝ վթարային իրավիճակների արագ կողմնորոշվելու, ճիշտ գործելու, անվտանգության կանոնները պատշաճ ձևով պահպանելու գործընթացներում՝ նպաստելով բնակչության և ձեռնարկության աշխատակիցների գիտելիքների հարստացմանն այս ոլորտում:

Ուղեցույցը նախատեսված է տարբեր շահագրգիռ մարմինների և հասարակության լայն խավերի համար:

Կոնտակտային տվյալներ		
 Umweltbundesamt, Wörlitzer Platz 1, 06844 Dessau Federal Environment Agency Dept.: Safety of Installations and Hazard Prevention Gerhard Winkelmann-Oei Tel.: +49 - 0340 - 2103 3298 Fax: +49 - 0340 - 2104 3298 Email: gerhard.winkelmann-oei@uba.de	 Ministry of Nature Protection Republic of Armenia, Government Bldg. 3, 0010 Yerevan, Armenia A. Nersisyan, V. Narimanyan Tel.: (+374 10) 54 08 94 Fax: (+374 10) 54 08 61 E-mail: narimanyan59@mail.ru	 JINJ Ltd., JINJ Ltd., 38 Zeytun 2-nd Street, 0037 Yerevan, Armenia Eduard Mesropyan Tel: (+374 10) 24 60 23 Fax: (+374 10) 20 96 04 E-mail: eduard_mesrpyan@jinjconsult.com

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱԲԱՆ

ԲԱԺԻՆ 1. ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ՎԹԱՐՆԵՐ

- 1.1 Ի՞նչ է արդյունաբերական վթարը
- 1.2 Արտակարգ իրավիճակների դասակարգումը
- 1.3 Արդյունաբերական վթարների օրինակներ

ԲԱԺԻՆ 2. ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ և ՎԱՐՔՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐՈՒՄ

- 2.1 Բնակչության վարվելակերպի կանոնները
- 2.2 Բնակչության պաշտպանության կազմակերպումը
- 2.3 Բնակչության պաշտպանության ձևերը
- 2.4 Վթարային իրավիճակների դեպքում տեղեկատվության տրամադրման և իրազեկման կարգը

ԲԱԺԻՆ 3. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐՈՒՄ

- 3.1. Վթարի կանխարգելման նախապատրաստական միջոցառումներ
- 3.2. Վթարի սպառնալիքի կամ առաջացման դեպքում իրականացվող անհապաղ միջոցառումներ

ԲԱԺԻՆ 4. ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՆՔՆԵՐ

- 4.1. Ի՞նչ է ուսումնական վարժանքը
- 4.2 Վարժանքների դասակարգումը

ԲԱԺԻՆ 5. ՈԼՈՐՏԻ ՕՐԵՆՄԴՐԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ

- 5.1.Ազգային պահանջներ
- 5.2.Միջազգային պահանջներ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀՂՈՒՄՆԵՐ

ՆԱԽԱԲԱՆ

Հայաստանը ունենալով համեմատաբար փոքր տարածք, հարուստ է օգտակար հանածոներով: Օգտակար հանածոների պաշարների պետական հաշվեկշռում 01.01.2007թ. դրությամբ հաշվառված է պինդ օգտակար հանածոների հաստատված պաշարներով 579 հանքավայր: Օգտակար հանածոների արդյունահանման լրացուցիչ աղբյուր են հանդիսանում նաև պոչամբարները:

Արդյունաբերության տարբեր ճյուղերի վերականգնմանը զուգընթաց երկիրը քայլեր է ձեռնարկում շրջակա միջավայրի և մարդու առողջության վրա դրանց բացասական ազդեցության նվազեցման ուղղությամբ:

Հայաստանում ընդունվել են մի շարք ազգային օրենքներ և վավերացրել միջազգային համաձայնագրեր: Այս բնագավառը կարգավորող փաստաթղթերից է «Արդյունաբերական վթարների անդրսահմանային ազդեցության մասին» համաձայնագիրը (Հելսինկի, 17.03.1992թ.), որը Հայաստանը վավերացրել է 1996 թվականի մայիսին:

Կառավարությունը մեծ ուշադրություն է դարձնում նաև շրջակա միջավայրի պահպանության հարցերում հասարակության մասնակցության ապահովմանը, որի համար ևս ընդունվել են մի շարք օրենսդրական փաստաթղթեր և կոնվենցիաներ, դրանք կարգավորում են բնակչության իրազեկության բարձրացման և որոշումների կայացմանը բնակչության մասնակցության հարցերը:

Ծրագրի նպատակն է. աջակցել արդյունաբերական վտանգավոր ձեռնարկության ազդեցության գոտում գտնվող ազդակիր համայնքի բնակչության իրազեկության բարձրացմանը՝ վթարային իրավիճակներում խուճապի չմատնվելու, արագ կողմնորոշվելու, ճիշտ գործելու և անվտանգության կանոնները պատշաճ ձևով պահպանելու գործընթացներում:

Ծրագիրն իրականացվում է «Գլոբալ Գոլդ Մայնինգ» ընկերության ենթակայության տակ գտնվող «Սեզո Գոլդ» ՍՊԸ Թուխմանուկի հարստա-

ցուցիչ ֆաբրիկայում (այսուհետ՝ ֆաբրիկա)՝ որպես հիմնական վտանգավոր օբյեկտ դիտարկելով ֆաբրիկայի պոչամբարը:

Ֆաբրիկայի աշխատակիցների, ինչպես նաև ֆաբրիկայի ազդեցության գոտում գտնվող համայնքի բնակիչների համար անց են կացվել ուսուցողական դասընթացներ, այնուհետև տեսական գիտելիքները լրացվել և ամրապնդվել են բաց ցուցադրական վարժանքի անցկացմամբ, որին մասնակցել են ինչպես ձեռնարկության, այնպես էլ ազդակիր համայնքի ներկայացուցիչները:

Ծրագիրն իրականացվել է պետական մի շարք կառույցների՝ Արտակարգ իրավիճակների, Բնապահպանության, Առողջապահության նախարարությունների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների և շահագրգիռ պետական այլ կառույցների հետ համագործակցության արդյունքում: Ուսուցողական սեմինարները, ինչպես նաև հասարակության համար բաց ցուցադրական վարժանքն անց է կացվել վերոհիշյալ կառույցների և արդյունաբերական ձեռնարկության վթարային խմբի մասնակցությամբ:

Հուսով ենք, որ ծրագրի հաջող իրականացումը կապահովի նրա շարունակականությունը՝ ընդգրկելով նոր ազգային և տարածաշրջանային արդյունաբերական ձեռնարկություններ և կձևավորվի ավանդույթ նման միջոցառումների պարբերաբար իրականացման համար:

ԲԱԺԻՆ 1

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ՎՅԱՐՆԵՐ

1.1 Ի՞նչ է արդյունաբերական վթարը

«Արդյունաբերական վթարների անդրսահմանային ազդեցության մասին» համաձայնագիրը «արդյունաբերական վթար»-ը սահմանում է որպես անվերահսկելի փոփոխությունների արդյունքում առաջացած իրադարձություն: Այն կարող է առաջանալ վտանգավոր նյութերի հետ կապված ցանկացած գործընթացում, օրինակ արդյունաբերական օբյեկտում վտանգավոր նյութերի արտադրության, օգտագործման, պահեստավորման, տեղափոխման կամ հեռացման ընթացքում:

Այսպիսով, արդյունաբերական վթարը արդյունաբերական օբյեկտի, նրա տեխնիկական համակարգի կամ արտադրական սարքավորումների վթարն է, որը սպառնալիք է մարդու կյանքի և առողջության համար և կարող է առաջացնել.

- շենքերի, շինությունների փլուզում, սարքերի, սարքավորումների ու տրանսպորտային միջոցների խափանում,
- արտադրական կամ տեղափոխման գործընթացի խախտում, ինչպես նաև
- շրջակա բնական միջավայրի վնասում:

Հիմնականում արդյունաբերական վթարների պատճառ կարող են հանդիսանալ.

- սարքերի և սարքավորումների անսարքությունը,
- բնական աղետները,
- արտադրական գործընթացներում մարդկային գործոնը:

Համաշխարհային պրակտիկական ցույց է տալիս, որ ամենից հաճախ արդյունաբերական վթարների պատճառը հենց մարդկային գործոնն է՝ որպես անվտանգության կանոնների ոչ պատշաճ պահպանման և սարքավորումների ոչ ճիշտ շահագործման արդյունք:

Արդյունաբերական վթարների առաջացման գործում կարևորվում է նաև տարածքի վտանգավոր բնական երևույթների և պրոցեսների տարածվածությունը՝ երկրաշարժներ, սողանքներ, փլուզումներ, սելավներ, ջրածածկումներ և այլն, որոնք իրենց հերթին կարող են վթարի պատճառ հանդիսանալ:

Վերոհիշյալ կոնվենցիայի համաձայն, «ազդեցություն/ներգործություն» նշանակում է արդյունաբերական վթարի ցանկացած վնասակար ուղղակի կամ անուղղակի, անհապաղ կամ որոշ ժամանակ անց առաջացող հետևանք, մասնավորապես.

- 1) մարդկանց, բուսական ու կենդանական աշխարհի վրա,
- 2) հողի, ջրի, օդի և լանդշաֆտների վրա,
- 3) 1-ին և 2-րդ կետերում նշված գործոնների միջև փոխկապակցվածության վրա,
- 4) նյութական արժեքների և մշակութային ժառանգության վրա՝ ներառյալ պատմական հուշարձանները:

Արդյունաբերական ձեռնարկություններում տեղի ունեցող վթարները կամ վթարային արտանետումները ոչ միայն մեծ վնաս են հասցնում շրջակա միջավայրին և էկոհամակարգերին՝ աղտոտելով օդային, ջրային, հողային ավազանները, այլ ուղղակի կամ անուղղակի ձևով ներգործում են մարդու առողջության վրա:

1.2 Արտակարգ իրավիճակների դասակարգումը

Արդյունաբերական վթարների հետևանքով ստեղծվում են արտակարգ իրավիճակներ, որոնք կախված տարածման մասշտաբներից, դասակարգվում են. (համաձայն ՀՀ կառավարության 16.11.2003թ. «ՀՀ տարածքում արտակարգ իրավիճակների առաջացման մասին տեղեկատվության ստացման և ազդարարման կարգը հաստատելու մասին» N1304-Ն որոշման՝)

ա) տեղական նշանակության արտակարգ իրավիճակ - արտակարգ իրավիճակ, որի խոցման գործոնները չեն տարածվել կազմակերպության ու հիմնարկի տարածքից դուրս,

բ) համայնքային նշանակության արտակարգ իրավիճակ - արտակարգ իրավիճակ, որի խոցման գործոնները չեն տարածվել քաղաքային (բացառությամբ Երևան քաղաքի) ու գյուղական համայնքների տարածքից դուրս,

գ) մարզային նշանակության արտակարգ իրավիճակ - արտակարգ իրավիճակ, որի խոցման գործոնները չեն տարածվել մարզի կամ Երևան քաղաքի թաղային համայնքի տարածքից դուրս,

դ) հանրապետական նշանակության արտակարգ իրավիճակ - արտակարգ իրավիճակ, որի խոցման գործոնները տարածվել են երկու մարզերի կամ Երևան քաղաքի երկու և ավելի թաղային համայնքի տարածքներում,

ե) անդրսահմանային նշանակության արտակարգ իրավիճակ - արտակարգ իրավիճակ, որի խոցման գործոնները դուրս են եկել Հայաստանի Հանրապետության տարածքից կամ արտակարգ իրավիճակ, որը ծագել է այլ երկրում և ներգործություն է ունեցել Հայաստանի Հանրապետության տարածքում:

1.3 Արդյունաբերական վթարներ

ք. Երևան (Հայաստան, 2009թ)

Նկար 1. Քիմիական գործարանի արտադրամասերից մեկում տեղի ունեցած պայթյուն

ք. Հրազդան (Հայաստան, 2009թ)

Նկար 2. Հրազդանի ՋԷԿ-ում՝ շինարարական հրապարակի փլուզում

ԲԱԺԻՆ 2

ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՎԱՐՔՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐՈՒՄ

2.1 Բնակչության վարվելակերպի կանոններ

Ազդակիր համայնքը առաջինն է իր վրա կրում ցանկացած վթարային իրավիճակի բացասական ազդեցությունը: Հետևապես նրա բնակչության իրազեկվածությունը, ուսուցումը և վթարի դեպքում համապա- պատասխան (ադեկվատ) գործողություններ կատարելու նրա պատրաստվածությունը առաջնահերթ խնդիր է:

Հաճախ մի շարք գործոններ, որոնցից են մարդկային անտաբեր վերաբերմունքը, տնտեսության զարգացման գործում առկա դժվարությունները, տնտեսական մեխանիզմների անկատարությունը, օրենսդրական դաշտի բույլ կիրառումը և այլն, խոչընդոտում են վթարի ժամանակ անհապաղ և անհրաժեշտ միջոցառումների իրականացմանը:

Յուրաքանչյուր քաղաքացի պետք է գիտակցի, որ ձեռնարկության ներսում և թե նրանից դուրս իր պաշտպանվածության հիմնական գրավականը իր տեղեկացվածության բարձր մակարդակն ու վթարի ժամանակ ճիշտ գործելուն ուսուցանված լինելն է: Բնակչության պահելաձևի, վարքի կանոնների և հմտությունների ուսուցումը կապահովի հասարակության պաշտպանությունը ցանկացած վթարային իրավիճակներում՝ նվազեցնելով հնարավոր մարդկային կորուստները:

Բնակչության ուսուցանումն իրականացվում է զանգվածային լրատվամիջոցներով համապատասխան հաղորդումներ պատրաստելու և հոդվածներ տպագրելու, ինչպես նաև տարբեր տիպի ուսումնավարժություններում և վարժանքներում նրանց ընդգրկելու միջոցով:

2.2 Բնակչության պաշտպանության կազմակերպումը

Բնակչության պաշտպանության համակարգում ընդգրկվում են պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, ձեռնարկությունները, հիմնարկները և կազմակերպությունները:

Բնակչության պաշտպանության կազմակերպումը վտանգավոր արդյունաբերական օբյեկտի վթարի դեպքում ունի 2 հիմնական ուղղություն՝

1. բնակչության պաշտպանության համակարգի կառավարման մարմինների, ուժերի և միջոցների նախօրոք նախապատրաստում և վարվելակերպի կանոններին բնակչության ուսուցում,

2. պաշտպանության ձևերի, միջոցառումների և նրանց ապահովման ընտրություն՝ հաշվի առնելով պոտենցիալ վտանգի աստիճանը:

Հասարակության նախապատրաստումը ներառում է կազմակերպչական և ինժեներատեխնիկական միջոցառումներ՝ ուղղված վթարների պատճառների հայտնաբերմանը և վերացմանը, հնարավոր բացասական հետևանքների հնարավորինս կրճատմանը և վթարների հետևանքների արագ տեղայնացմանն ու վերացմանը:

Բնակչության պաշտպանության համար կարևոր նշանակություն ունեն՝

- վտանգավոր օբյեկտի դիսպետչերական ծառայության պատրաստումը, հսկողություն իրականացնող և բնակչության ազդարարման տեղային ավտոմատացված համակարգի ստեղծումը,

- անհատական պաշտպանության միջոցների կուտակումը, պահպանումը և անհրաժեշտության դեպքում օգտագործելու համար պատրաստ վիճակում պահելը,

- արդյունաբերական վթարի հետևանքով տարիանվող բնակչության ժամանակավոր տեղաբաշխման տարածքների որոշումը և պատրաստումը,

- պատասպարվողներին ընդունելու համար պաշտպանական կառույցները պատրաստ վիճակում պահելը,

- արտադրական վտանգավոր օբյեկտներում վթարի դեպքում բնակչությանն անհրաժեշտ գործողությունների մասին տեղեկացումը:

2.3 Բնակչության պաշտպանության ձևերը

Բնակչության պաշտպանության կոնկրետ ձևերի ընտրությունը կատարվում է հաշվի առնելով իրավիճակի գնահատման, ժամանակի, ուժերի և միջոցների առկայությունը:

Արդյունաբերական վտանգավոր օբյեկտներում վթարի դեպքում

բնակչության պաշտպանության հիմնական ձևերն են՝ անհատական պաշտպանության միջոցների և պաշտպանական կառույցների օգտագործումը, բնակչության ժամանակավոր պատսպարումը բնակելի և արտադրական շինություններում, վտանգավոր գոտուց բնակչության տարահանումը:

Կախված իրավիճակից թվարկված ձևերից յուրաքանչյուրը կարող է օգտագործվել ինքնուրույն կամ մյուս ձևի հետ համատեղ:

Անհատական պաշտպանություն

Ավելի շատ ուշադրության է արժանի անհատական պաշտպանությունը՝ անհատական պաշտպանության միջոցների օգտագործմամբ, որոնք կարող են կիրառվել ինչպես վտանգավոր օբյեկտի աշխատակազմի, այնպես էլ ազդակիր համայնքների բնակչության կողմից:

Բնակչության անհատական պաշտպանությունը մարդկանց շնչառական օրգանների, մաշկի պաշտպանում է թունավոր գոլորշիների կաթիլներից, աերոզոլների ներգործությունից, ճառագայթային փոշիներից, ախտահարույց մանրէներից և թունավոր նյութերի ազդեցությունից:

Անհատական պաշտպանության միջոցներով ապահովումն իրականացնում են պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, ձեռնարկությունները, հիմնարկները, կազմակերպությունները:

Բնակչության պաշտպանության ձևի ընտրության համար որոշիչ նշանակություն ունի վթարի վայրից մարդկանց հեռացումը: Վթարի վայրից զգալի հեռանալուց հետո կարելի է կատարել մարդկանց առավել անվտանգ շրջաններ տարահանում, իսկ պաշտպանության մյուս ձևերը կարող են չօգտագործվել:

Սակայն գործնականում հանդիպում են դեպքեր, երբ անհրաժեշտ է պաշտպանության ձևերի համատեղություն: Այսինքն, վթարից անմիջապես հետո հնարավոր չէ տարահանում իրականացնել և անհրաժեշտ է որոշակի ժամանակ թաքնվել բնակելի և/կամ արտադրական շինություններում և օգտագործել անհատական պաշտպանության միջոցներ:

Պատսպարում

Բնակչության պատսպարումն իրականացվում է վերգետնյա, ստորգետնյա հատուկ շինություններում (ապաստարաններ, թաքստոցներ,

մետրոպոլիտեն) և բնակելի ֆոնդի տարածքներում: Այն կարող են իրականացնել պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, ձեռնարկությունները, հիմնարկները, կազմակերպությունները:

Պատասպարումն իրականացվում է բնակչությանը պաշտպանության մասին տեղեկացմամբ համապատասխան ազդանշաններով:

Պաշտպանական կառույցներում պատասպարումը կարող է ապահովել ավելի բարձր պաշտպանության աստիճան: Սակայն խաղաղ պայմաններում այս մեթոդը ունի սահմանափակ կիրառում, քանի որ պաշտպանական կառույցների մշտական պատրաստ վիճակում պահելը պահանջում է ֆինանսական զգալի ծախսեր:

Տարիանում

Վտանգավոր տարածքից բնակչության տարահանումն իրականացվում է համաձայն նախօրոք մշակված պլանների, տարահանման հանձնաժողովների կողմից՝ հնարավոր իրավիճակի գնահատման տվյալների հիման վրա: Այն կարող է իրականացվել տրանսպորտի տարբեր տեսակներով կամ հետիոտն:

Հայաստանում վտանգավոր տարածքից բնակչության տարահանման կարգը սահմանում է ՀՀ կառավարությունը: Տարիանումը և տարահանվող բնակչության ընդունումն ու տեղաբաշխումն իրականացնում են պետական կառավարման տարածքային և տեղական ինքնակառավարման մարմինները:

2.4 Վթարային իրավիճակների դեպքում տեղեկատվության տրամադրման, ազդարարման և իրազեկման կարգը

Վտանգավոր արդյունաբերական օբյեկտում վթարի մասին բնակչության ազդարարումն իրականացնում են օբյեկտի հերթապահողիսպետչերները և տեղական ինքնակառավարման մարմինները: Ազդարարումն իրականացվում է անհապաղ՝ վթարի փաստի հայտնաբերման և խոցող գործոնների տարածման կանխատեսման հիման վրա:

Արտակարգ իրավիճակների սպառնալիքի և/կամ առաջացման մասին Հայաստանի պետական մարմիններին ու բնակչությանը տեղեկատվության և ազդարարման նպատակով Հայաստանի Արտակարգ իրա-

վիճակների նախարարության Հայաստանի փրկարար ծառայությունում կազմակերպվում է շուրջօրյա օպերատիվ հերթապահություն:

Արտակարգ իրավիճակների սպառնալիքի և/կամ առաջացման մասին տեղեկատվությունը հաղորդվում է՝

ա) տեղական նշանակության արտակարգ իրավիճակի դեպքում՝ կազմակերպության ղեկավարը՝ համայնքի ղեկավարին և մարզպետին, իսկ հատուկ, կարևորագույն նշանակության օբյեկտի ղեկավարը՝ մարզպետին, համապատասխան ոլորտի լիազոր պետական կառավարման մարմնի ղեկավարին և ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարության տարածքային ստորաբաժանման պետին.

բ) համայնքային նշանակության արտակարգ իրավիճակի դեպքում՝ համայնքի ղեկավարը՝ մարզպետին և ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարության Հայաստանի փրկարար ծառայության տարածքային ստորաբաժանման պետին,

գ) մարզային և համայնքային նշանակության արտակարգ իրավիճակի դեպքում՝ մարզպետը՝ ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարին և ՀՀ վարչապետին,

դ) հանրապետական և անդրսահմանային նշանակության արտակարգ իրավիճակի դեպքում՝ ՀՀ պետական կառավարման լիազոր մարմինների ղեկավարները՝ ՀՀ նախագահին և վարչապետին:

Հարկ է նշել, որ արտակարգ իրավիճակների առաջացման և դրանց հետևանքների վերացման ընթացքում տեղեկատվության հաղորդման համար պետական կառավարման մարմինների, կազմակերպությունների և հիմնարկների ղեկավարները կարող են օգտագործել կապի առկա բոլոր հնարավոր ձևերն ու միջոցները:

Բնակչության իրազեկումն իրականացվում է ազդարարման համակարգի, հեռուստատեսության, ռադիոյի, էլեկտրոնային փոստի, զանգվածային լրատվության միջոցների, կենդանի հաղորդակցության և այլ միջոցներով, որի ընթացքում ներկայացվում են՝ ստեղծված իրավիճակը, հնարավոր հետագա զարգացումները, ձեռնարկվող միջոցառումները, ինչպես նաև բնակչությանն անհրաժեշտ վարքի կանոնները:

Արտակարգ իրավիճակների սպառնալիքի կամ առաջացման դեպքում տեղեկատվության հաղորդման սխեմատիկ պատկերը բերված է Բաժին 4-ում:

ԲԱԺԻՆ 3

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐՈՒՄ

3.1 Վթարի կանխարգելման նախապատրաստական միջոցառումներ

Կարելի է սահմանել վթարի կանխարգելման նախապատրաստական կարճաժամկետ և երկարաժամկետ միջոցառումներ: Յուրաքանչյուր միջոցառման իրականացման համար անհրաժեշտ է նախ և առաջ որոշել վթարի հետևանքով տուժող օբյեկտների ցանկը:

Վթարի հետևանքով տուժող օբյեկտների ընտրության չափանիշների որոշման համար անհրաժեշտ է սահմանել ուսումնասիրվող ձեռնարկության բոլոր վթարավտանգ կառույցները (պոչամբարներ, թունաքիմիկատների և պայթուցավտանգ նյութերի պահեստներ, թունավոր նյութերի դամբարաններ, մթնոլորտային արտանետումների համակարգեր և այլն), այնուհետև յուրաքանչյուր կառույցի համար սահմանել այն բոլոր օբյեկտները (ազդակիր համայնքի բնակչություն, ջրային և հողային ռեսուրսներ, կենսառեսուրսներ, անտառներ և այլն), որոնք կարող են ուղղակի կամ անուղղակի վնաս կրել տվյալ կառույցի վթարի պատճառով:

Կախված վթարի տեսակից և ծավալից, վթարի աշխարհագրական դիրքից, եղանակային պայմաններից և այլ գործոններից, օբյեկտները կարող են կրել ինչպես անմիջական՝ ուղղակի վնաս, գտնվելով վթարի անմիջապես հարևանությամբ, այնպես էլ անուղղակի վնաս՝ գտնվելով վթարից որոշ հեռավորության վրա՝ գետի հոսանքի ստորին հատվածում, քամու ուղղությամբ և այլն:

Կախված տեխնիկական, ֆինանսական և ժամանակային գործոններից վթարի կանխարգելման նախապատրաստական միջոցառումները կարող են լինել կարճաժամկետ և երկարաժամկետ.

Կարճաժամկետ միջոցառումներ

- Պահպանության ձևերի, միջոցների և նրանց ապահովման մեխանիզմների ընտրություն՝ հաշվի առնելով պոտենցիալ վտանգի աստիճանը:

- Պահպանության համար պատասխանատու անձնակազմի ուժերի և ռեսուրսների/միջոցների նախապատրաստում (ինժինեռա-տեխ-նիկական և կազմակերպչական միջոցառումներ, որոնք ուղված են վթարի հնարավոր պատճառները հայտնաբերելուն և բացասական հետևանքները նվազեցնելուն):
- Արտակարգ իրավիճակների դեպքում ազդարարման եղանակների և բովանդակության ընտրություն (հաշվի առնելով պարտադիր և ցանկալի տեղեկատվության հաղորդում և տրամադրում), և համապատասխան ազդարարման ձևերի մշակում: Ընդ որում հարկավոր է հաշվի առնել վթարավտանգ օբյեկտների աշխարհագրա- կան դիրքը և վթարի ծավալները, որոնցից ելնելով, անհրաժեշտության դեպքում, կիրառել «Անդրսահմանային համագործակցություն Քուռ գետի ավազանում վթարային իրավիճակների նախազգուշացման նպատակով» ծրագրի շրջանակներում մշակված «Քուռ գետի ավազանում վթարների վերաբերյալ նախազգուշացման և տեղեկատվության միջազգային պլան» համակարգը:
- Արտակարգ իրավիճակներում ազդակիր համայնքների բնակիչների և վթարավտանգ կազմակերպությունների աշխատակիցների վարվելակարգի մշակում և այդ վարվելակարգին դրանց ծանոթացում և անհրաժեշտ գործողությունների ուսուցանում:
- Վթարի պատճառով շրջակա միջավայր վնասակար նյութերի արտանետումը նվազեցնող կամ կանխող միջոցառումների ընտրություն և բնակիչների ուսուցանում:

Երկարաժամկետ միջոցառումներ

- Արտանետման նորմաների և պաշտպանական համակարգերի պահպանում և պարբերական հսկողության իրականացում (համապատասխան մարմինների և ազդակիր համայնքի բնակիչների կողմից):

- Արտանետումների կուտակման վայրերի (պոչամբարներ, ֆիլտրեր, թունավոր նյութերի դամբարաններ և այլն) պաշտպանության երկրորդային գոտու ստեղծում:
- Արտանետումների վերամշակման մեխանիզմների մշակում և դրանց կիրառում:
- Ազդակիր համայնքների բնակիչների և վթարավտանգ կազմակերպությունների մասնագետների պարբերաբար վերապատրաստում, որը հանդիսանում է շրջակա միջավայրի պահպանության և վթարների կանխարգելման հիմնական գրավականը:

3.2 Վթարի սպառնալիքի կամ առաջացման դեպքում իրականացվող անհապաղ միջոցառումներ

- Վթարի դեպքում շրջակա միջավայրի պահպանության համարառկա բոլոր միջոցների և ուժերի մոբիլիզացում:
- Վթարի սպառնալիքի կամ առաջացման դեպքում պետական մարմիններին ու բնակչությանն այդ մասին անհապաղ ազդարարում և վթարի մասին պարտադիր և ցանկալի տեղեկատվության փոխանցում (հաշվի առնելով վթարի առանձնահատկությունները):
- Վթարի պատճառով շրջակա միջավայր վնասակար նյութերի արտանետումը նվազեցնող կամ կանխող միջոցառումների իրականացում:
- Վթարի հետևանքների մեղմացման, վերացման և վերականգնման աշխատանքների կազմակերպում և իրականացում:

ԲԱԺԻՆ 4

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՆՔՆԵՐ

4.1 Ի՞նչ է ուսումնական վարժանքը

Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության կանխարգելիչ միջոցառումներից է բնակչության ուսուցման կազմակերպումը:

Արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիական պաշտպանության բնագավառներում ուսումնավարժությունների և վարժանքների (այսուհետ՝ վարժանք) անցկացումը հանդիսանում է պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու կազմակերպությունների, դրանց ղեկավար կազմի, աշխատողների, արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիական պաշտպանության ուժերի անձնակազմի ու բնակչության համատեղ նախապատրաստման և ուսուցման հիմնական ու առավել արդյունավետ մեթոդ:

Վարժանքների անցկացման ամենամյա պլանավորումը և դրանց կատարման ապահովումն իրականացնում է արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիական պաշտպանության բնագավառներում ՀՀ պետական կառավարման լիազոր մարմինը՝ ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարությունը:

Վարժանքների խնդիրների իրականացումն իրենից ներկայացնում է իրավական, կազմակերպական, տնտեսական, ճարտարա-գիտատեխնիկական, բնապահպանական, սանիտարահիգիենիկ, անասնաբուժասանիտարական, բուսասանիտարական և հատուկ միջոցառումների բարդ համալիր:

Նկար 4. Ուսումնալարություն Հայաստանի ատոմային էլեկտրակայանում (ՀԱԷԿ)

4.2 Վարժանքների դասակարգումը

Վարժանքները դասակարգվում են ըստ մասշտաբի և կառավարման մակարդակի:

Ըստ մաշտաբի վարժանքները լինում են հանրապետական, մարզային, համայնքային և օբյեկտային:

Ըստ կառավարման մակարդակի վարժանքները տարբերակվում են.

- **Միաստիճան** վարժանք, որը համայնքի կամ օբյեկտի առանձին ուսումնալարություն է:

- **Երկաստիճան** վարժանք, որը համայնքի և դրա տարածքում գործող օբյեկտի(ների) համատեղ ուսումնավարժություն է:

- **Բազմաստիճան** վարժանք, որը հանրապետության և/կամ մարզի ուսումնավարժություն է, որում ընդգրկվում են այդ մակարդակների, ինչպես նաև առանձին համայնքների և օբյեկտների կառավարման մարմինները:

Վարժանքի մասնակիցների կազմը որոշվում է ելնելով վարժանքի թեմայից, նպատակներից և խնդիրներից: Վարժանքը «իրական» իրադրությանը առավել մոտեցնելու նպատակով անհրաժեշտ է ավելի շատ ներգրավել տարբեր մակարդակների կառավարման մարմիններ, ուժեր և միջոցներ:

Վարժանքի արդյունավետ անցկացումը պահանջում է ժամանակին, բազմակողմանի և մանրակրկիտ նախապատրաստական աշխատանքների կատարում: Դրանք են՝

- վարժանքի պլանավորման նպատակով ելակետային տվյալների որոշում,
- վարժանքի պլանավորում,
- փաստաթղթերի մշակում (այդ թվում՝ մտահղացման),
- ղեկավար կազմի, միջնորդական կազմի և մասնակիցների նախապատրաստում,
- կառավարման կետերի, կապի և ազդարարման համակարգի նախապատրաստում,
- նյութատեխնիկական ապահովման կազմակերպում,
- գաղտնիության պահպանման միջոցառումների մշակում,
- գործնական միջոցառումների ծավալը որոշելու նպատակով տեղազննության իրականացում,
- վարժանքի իրականացման գործընթացի նկատմամբ հսկողություն,
- անհատական և կոլեկտիվ պաշտպանական միջոցների նախապատրաստում,
- արտադրական գործունեության վերականգնում:

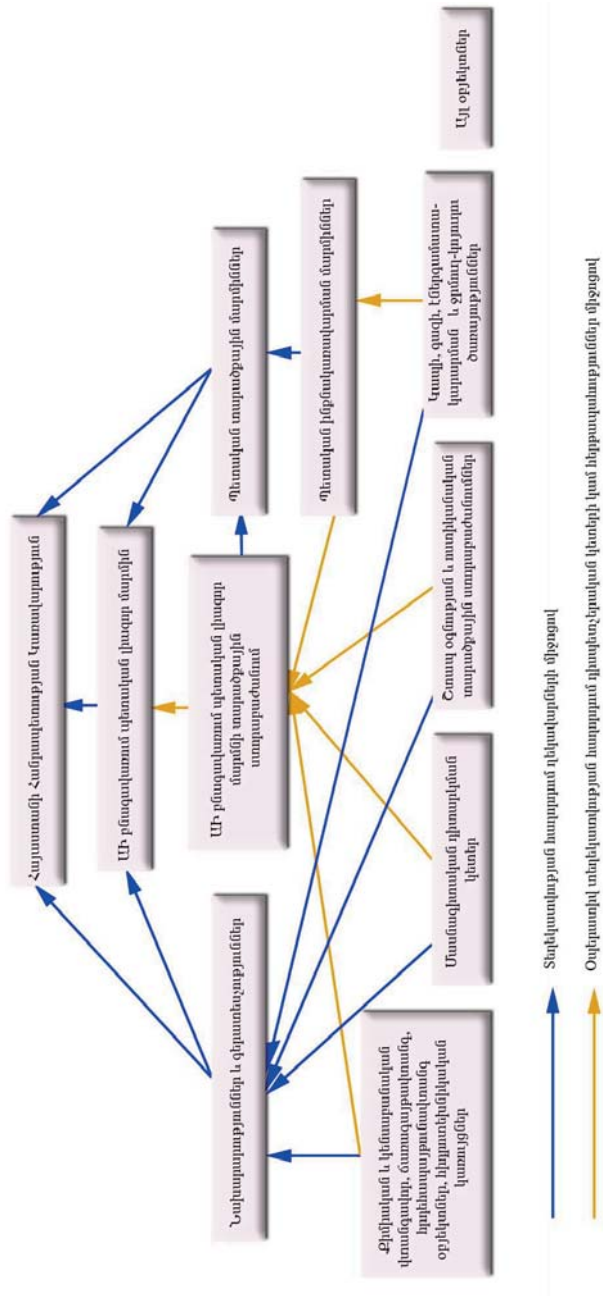
Նկար 5. Ուսումնավարժություն սառնարանային տնտեսությունում

Վարժանքի ավարտական մասը դրա քննարկումն (պարզաբանումը) է, որն ունի մեծ ուսումնադաստիարակչական և մեթոդական նշանակություն:

Քննարկման նպատակներն են՝

- որոշել, թե վարժանքի ընթացքում որքանով են լուծվել ուսումնական հարցերը.
- անել եզրակացություններ վարժանքի անցկացման վերաբերյալ,
- տալ առաջարկություններ առկա թերությունների վերացման ուղղությամբ,
- նշել վարժանքի ընթացքում աչքի ընկած մասնակիցներին:

Արտակարգ իրավիճակների դեպքում մեծ նշանակություն ունի վտանգի վերաբերյալ տեղեկատվության տրամադրման գործընթացը, որը խաղարկվում է նաև վարժանքների ժամանակ: Հայաստանում այդ գործընթացը սխեմատիկորեն կարելի է պատկերել հետևյալ կերպ.

Արտակարգ իրավիճակների սպառնալիքի կամ առաջացման դեպքում տեղեկատվության հաղորդման սխեմա

ԲԱԺԻՆ 5

ՈԼՈՐՏԻ ՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ

5.1 Ազգային պահանջներ

ՀՀ աշխատանքային օրենսգիրք: Օրենսգիրքը կարգավորում է կոլեկտիվ և անհատական աշխատանքային հարաբերությունները, սահմանում է այդ հարաբերությունների ծագման, փոփոխման և դադարման հիմքերն ու իրականացման կարգը, աշխատանքային հարաբերությունների կողմերի իրավունքներն ու պարտականությունները, պատասխանատվությունը, ինչպես նաև աշխատողների անվտանգության ապահովման ու առողջության պահպանման պայմանները:

ՀՀ Ջրային օրենսգիրք: Օրենսգրքով սահմանված են ջրային ռեսուրսների և ջրային համակարգերի կառավարման, օգտագործման և պահպանության հիմնական սկզբունքները, որոնցից են ջրային ռեսուրսների կառավարման ու պահպանման գործընթացում հասարակության մասնակցության ու իրազեկության բարձրացումը, հիդրոտեխնիկական կառույցների անվտանգության ու օգտագործման անվտանգության խթանումը, ջրային ռեսուրսների աղտոտման նվազեցումն ու կանխարգելումը և այլն:

ՀՀ Օրենք Ջրի ազգային ծրագրի մասին: Օրենքը սահմանում է ջրային ռեսուրսների հեռանկարային օգտագործումն ըստ տարբեր բնագավառների, դասակարգում է ջրային համակարգերն ըստ վթարի վտանգավորության աստիճանի:

ՀՀ Օրենք Տեխնիկական անվտանգության ապահովման պետական կարգավորման մասին: Օրենքը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետությունում տեխնիկական անվտանգության ապահովման իրավական, տնտեսական, սոցիալական հիմքերը, տեխնիկական անվտանգության ապահովման համակարգը և կարգավորում է տեխնիկական անվտանգության ապահովման հետ կապված հարաբերությունները:

ՀՀ Օրենք Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության մասին: Օրենքը սահմանում է արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության հիմքերն ու կազմակերպումը, այդ բնագավառում պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, ձեռնարկությունների, հիմնարկների, կազմակերպությունների՝ անկախ կազմակերպչական-իրավական տեսակից (այսուհետ՝ ձեռնարկություններ, հիմնարկներ, կազմակերպություններ), ինչպես նաև պաշտոնատար անձանց և քաղաքացիների իրավունքներն ու պարտականությունները:

ՀՀ Օրենք բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման մասին: Օրենքը սահմանում է ՀՀ բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման իրավական, տնտեսական և կազմակերպչական հիմքերը, ինչպես նաև պետության կողմից նախատեսվող այն երաշխիքները, որոնք բացառում են մարդու օրգանիզմի վրա շրջակա միջավայրի վնասակար և վտանգավոր գործոնների ազդեցությունը և բարենպաստ պայմաններ ապահովում նրա և ապագա սերունդների կենսունակության համար:

ՀՀ կառավարության 11.11.1998թ. «ՀՀ արդյունաբերական օբյեկտի անվտանգության վկայագրի կանոնադրությունը հաստատելու մասին» N 702-Ն որոշում: Վտանգավոր արդյունաբերական օբյեկտի, որն իր կազմում ունի մեկ կամ մի քանի վտանգավոր արտադրություններ և տեղադրված է մեկ միասնական տարածքում, անվտանգության վկայագրի (այսուհետև՝ վկայագիր) մշակումը կատարվում է օբյեկտում անվտանգության նկատմամբ վերահսկողության ապահովման, արտակարգ իրավիճակների կանխարգելման միջոցառումների մշակման ու դրանց արդյունավետության գնահատման նպատակներով:

ՀՀ կառավարության 03.11.2005թ. «ՀՀ տարածքում արտակարգ իրավիճակների առաջացման մասին բնակչության ազդարարման կարգը հաստատելու մասին» N1925-Ն որոշում: Սույն կարգով կանոնակարգվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում արտակարգ իրավիճակների ու ռազմական դրության պայմաններում և հակառակորդի հանկարծակի հարձակման դեպքում բնակչությանն ազդարարելու գործընթացը:

ՀՀ կառավարության 16.11.2003թ. «ՀՀ տարածքում արտակարգ իրավիճակների առաջացման մասին տեղեկատվության ստացման և ազդարարման կարգը հաստատելու մասին» N1304-Ն որոշում: Սույն կարգով կանոնակարգվում են ՀՀ տարածքում արտակարգ իրավիճակների սպառնալիքի և առաջացման մասին պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, կազմակերպություններին ու բնակչությանը տեղեկատվության հաղորդումը և ազդարարումը:

ՀՀ Կառավարության 29.05.2008թ «Ըստ գետալին ավազանների ՀՀ ջրային հաշվեկշռի տարրերի, ինչպես նաև ջրային ռեսուրսների ու պաշարների բաժանումը սահմանելու մասին» N 549-Ն որոշում: Այս որոշումը սահմանում է արտակարգ իրավիճակների դեպքում ջրային պաշարները:

ՀՀ Կառավարության 25.01.2005թ Ջրային ռեսուրսների օգտագործման և պահպանության արտակարգ իրավիճակի ռեժիմներ սահմանելու կարգի, համակարգերի և բնակչությանը մատակարարվող խմելու ջրի նվազագույն չափաքանակների, ինչպես նաև ջրային համակարգի կառավարչի կրած վնասների փոխհատուցման կարգի մասին» N76-Ն որոշում: Սահմանում է ջրային ռեսուրսների օգտագործման ու պահպանության արտակարգ իրավիճակի ռեժիմ սահմանելու կարգը, հրահանգների սահմանման հիմքերը, ինչպես նաև բնակչությանը մատակարարվող խմելու ջրի նվազագույն չափաքանակները:

ՀՀ կառավարության որոշում «Մասնագիտական հիվանդությունների (թունավորումների) հաշվառման ու ծառայողական քննության կարգը, դժբախտ դեպքերի հաշվառման ու ծառայողական քննության կարգը, մասնագիտական հիվանդությունների (թունավորումների) ցանկը հաստատելու և ՀՀ կառավարության 1996թ. ապրիլի 25-ի N 121 որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին»: Սույն կարգով սահմանվում են ՀՀ-ում մասնագիտական հիվանդությունների (թունավորումների) ծանուցման, հաշվառման, ծառայողական քննության անցկացման, ինչպես նաև անհրաժեշտ տեղեկատվության ապահովման հետ կապված հասարակական հարաբերությունները, ամրագրվում են գործատուի գործառույթները

մասնագիտական հիվանդությունների (թունավորումների) դեպքերի հաշվառման, ժամանակին ծառայողական քննության կազմակերպման և հետևանքների վերացմանն ուղղված միջոցառումների իրականացմանն ուղղությամբ:

5.2 Միջազգային պահանջներ

Արդյունաբերական վթարների անդրսահմանային ազդեցության մասին համաձայնագիր (1992թ., Հելսինկի)

Հոդված 9: Հասարակության տեղեկատվությունը և նրա մասնակցությունը

1. Կողմերը տրամադրում են համապատասխան տեղեկատվություն վտանգավոր գործունեության արդյունքում առաջացած վթարից հնարավոր խոցելի տարածքի հասարակությանը:

2. Սույն Կոնվենցիայի դրույթների համաձայն, Ծագման կողմը, եթե դա հնարավոր է և անհրաժեշտ, խոցելի տարածքի հասարակությանը հնարավորություն է ընձեռում մասնակցելու համապատասխան միջոցառումներին, արտահայտելու իր կարծիքն ու անհանգստությունն վթարի կանխման և դրան պատրաստ լինելուն, ինչպես նաև ապահովում է, որպեսզի Ազդակիր կողմի և Ծագման կողմի հասարակությանն ընձեռած հնարավորությունները լինեն համարժեք:

Շրջակա միջավայրի հարցերի առնչությամբ տեղեկատվության հասանելիության, որոշումներ ընդունելու գործընթացին հասարակայնության մասնակցության և արդարադատության մատչելիության մասին համաձայնագիր (1998թ.Օրիուս): Հասարակության մասնակցությունն ապահովող հոդվածներն են.

Հոդված 6. Հասարակության մասնակցությունը կոնկրետ հարցերի կապակցությամբ որոշումներ ընդունելուն:

Կողմերը կիրառում են այս հոդվածի դրույթները այն որոշումների համար, որոնք առնչվում են հավելված 1-ում նշված նախատեսվող գործունեությունը թույլատրելուն: 1-ին հավելվածի 16-րդ կետը վերաբերում է հանքերի և օգտակար հանածոների բաց եղանակով արդյունահանմանը, երբ տեղամասի մակերեսը գերազանցում է 25 հեկտարը:

Հոդված 7. Հասարակության մասնակցությունը շրջակա միջավայրին առնչվող ծրագրերին, նախագծերին և քաղաքականությանը:

Հոդված 8. Հասարակության մասնակցությունը անմիջական կիրառման ուժ ունեցող նորմատիվ դրույթների, և/կամ ընդհանուր կիրառում ունեցող իրավականորեն պարտադիր նորմատիվ ակտերի նախապատրաստման գործում:

Անդրսահմանային համատեքստում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման մասին համաձայնագիր (1991թ. Էսպո)

Հոդված 2. Ընդհանուր դրույթներ, կետ 6: Սույն Համաձայնագրի համաձայն Ծագման Կողմը ամենայն հավանականությամբ ազդակիր տարածքի հասարակությանը հնարավորություն է ընձեռնում մասնակցելու նախատեսվող գործունեության շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման համապատասխան ընթացակարգին և ապահովում է, որպեսզի Ազդակիր կողմի և Ծագման կողմի հասարակությանը ընձեռնած հնրավորությունը լինի հավասարագոր:

Անդրսահմանային ենթատեքստում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման մասին համաձայնագրի Շրջակա միջավայրի ռազմավարական գնահատման մասին արձանագրություն (2003թ. Կիև)

Հոդված 1 Նպատակ: Սույն Արձանագրության նպատակն է բարձր մակարդակով ապահովել շրջակա միջավայրի պաշտպանություն՝ ներառյալ մարդու առողջությունը.

դ) ապահովելով հասարակության մասնակցությունը ռազմավարական էկոլոգիական գնահատման գործընթացում:

Հոդված 8. Հասարակության մասնակցություն

Յուրաքանչյուր Կողմ նախապես ժամանակին ապահովում է արդյունավետ հնարավորություններ պլանների ու ծրագրերի ռազմավարական էկոլոգիական գնահատման գործընթացին հասարակության մասնակցության համար, երբ դեռ հնարավոր է ցանկացած տարբերակի ընտրությունը:

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Յուրաքանչյուր պետության համար ազդակիր համայնքն այն հիմնական օղակն է, ով առաջիններից մեկն է իր վրա կրում ցանկացած վթարային իրավիճակի պտուղը: Հետևապես բնակչության տեղեկացվածությունը և պատրաստվածությունը ոլորտի աշխատանքներին առաջնահերթ խնդիր է,

Հայաստանի համար նման ծրագրի իրականացումը կարևորվում է նրանով, որ .

- հանրապետության տարածքը բնութագրվում է արտաժին երկրաբանական պրոցեսների լայն տարածվածությամբ (երկրաշարժներ, սողանքներ, փլուզումներ, սելավներ, ջրածածկումներ և այլն) և ամբողջությամբ հանդիսանում է սեյսմավտանգ,
- թեև հասարակության իրազեկության և որոշումների ընդունման գործընթացներում նրա մասնակցության իրավունքն ամրագրված է Օրինսի կոնվենցիայում, որը Հայաստանը վավարացրել է 2001թ., սակայն մինչ օրս կան զգալի թերություններ/թերացումներ այս ուղղությամբ, որոնք աստիճանական լուծման կարիք ունեն,
- թերի է բնակչության անհրաժեշտ պաշտպանական միջոցառումների իրականացման գործընթացը, որոնց պատճառներն են մարդկանց անտաքեր վերաբերմունքը՝ որպես անտեղյակության հետևանք, տնտեսության զարգացման գործում առկա դժվարությունները, ինչպես նաև օրենսդրական դաշտի թույլ կիրառումը:

Հույս ունենք, որ այս ծրագրի իրականացումը հետագայում՝ օրինակ ծառայելով մյուս գործարանների համար, հիմք կհանդիսանա արտադրական ձեռնարկությունների կողմից հասարակության համար բաց ցուցադրական վարժանքների պարբերական անցկացման համար ինչպես ազգային, այնպես էլ տարածաշրջանային մակարդակով:

ՈՎ ԻՐԱԶԵԿՎԱԾ Է, ՆԱ ՊԱՇՏՊԱՆՎԱԾ Է...

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀՂՈՄՆԵՐ

<http://www.mnp.am> – ՀՀ Բնապահպանության նախարարության ինտերնետային կայք

<http://www.kura.iabg.de> - տեղեկատվություն 2003-2006թթ. Հարավային Կովկասի տարածաշրջանում (Հայաստան, Վրաստան, Ադրբեջան) իրականացված «Անդրսահմանային համագործակցություն Քուռ գետի ավազանում վթարային իրավիճակների նախազգուշացման նպատակով» ծրագրի վերաբերյալ, որի շրջանակներում մշակվել է «Քուռ գետի ավազանում վթարների վերաբերյալ նախազգուշացման և տեղեկատվության միջազգային պլան» համակարգը:

<http://www.ema.am> – ՀՀ Արտակարգ իրավիճակների նախարարության ինտերնետային կայք

<http://www.emergency.am> - տեղեկատվական, ճանաչողական, ուսուցողական ու խորհրդատվական կայք՝ տարաբնույթ արտակարգ իրավիճակների, դրանց կանխարգելման և հետևանքների նվազեցման ուղիների, մարդկանց վարքականոցների ընդարձակ պահոցով:

<http://www.health.am> - ՀՀ Առողջապահության նախարարության ինտերնետային կայք

<http://www.parliament.am> - ՀՀ Ազգային Ժողովի ինտերնետային կայք, որտեղ կարելի է գտնել ոլորտին վերաբերող ՀՀ կառավարության կողմից ընդունված օրենսդրական բոլոր նյութերը

<http://www.laws.am> - կարելի է գտնել ոլորտի վերաբերող օրենսդրական նյութեր

<http://www.etsi.org/WebSite/AboutETSI/RoleinEurope/ECDirectives.aspx> - Եվրոպական ստանդարտների կազմակերպության ինտերնետային կայքն է: Կազմակերպությունը Եվրոպական հանձնաժողովի կազմում է, որի ինտերնետային էջը պարունակվում է արժեքավոր տեղեկատվություն եվրոպական դիրեկտիվաների, ինչպես նաև Եվրոպական հանձնաժողովի

կողմից ընդունված բոլոր նորմատիվային փաստաթղթերի, որոշումների, արձանագրությունների և մանդատների վերաբերյալ:

<http://www.unece.org/env/pp/guidancedocs.htm> - օգտակար տեղեկություններ հասարակական լսումների իրականացման և որոշումների ընդունման գործընթացներում հասարակության մասնակցության վերաբերյալ:

<http://www.rec.org/REC/Programs/PublicParticipation/PublicAwareness/Armenia.html> - մանրամասն տեղեկություններ Հայաստանում հասարակական մասնակցության վերաբերյալ

<http://www.jinjconsult.com> – ծրագիրն իրականացնող ընկերության ինտերնետային կայք

Ծրագրի մեկնարկային հանդիպում

* * *

Շնորհակալության ծրագրի իրականացման և գրքույկի պատրաստման աշխատանքներում ներգրավված բոլոր մասնակիցներին, որոնց շահագրգիռ միջամտությունը և մասնագիտական բարձր մակարդակը վերջնական ձև և տեսք տվեցին սույն տպագրությանը:

GUIDELINE
on
Assistance in Raising Public Awareness and Preparedness in the
Zone Affected by Industrial Emergency

This Guideline has been prepared and published by JINJ Ltd. within the framework of “Assistance in Raising Population Awareness and Preparedness in the Zone Affected by Industrial Emergency” funded by Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety of Germany.

The RA Ministry of Nature Protection project is the project coordinator.

JINJ Ltd. engineering-consulting Company is responsible for the project implementation.

The project was implemented in the area of the RA Aragatsotn marz’s Meliqgyugh community, at the gold processing factory (in the period of April 2008 to May 2009).

“JINJ” LTD

Guideline on assistance in Raising Public Awareness and Preparedness in the Zone Affected by Industrial Emergency

The Guideline is prepared by:

<i>Project Manager</i>	Kristine Sahakyan
<i>Consultants</i>	Arevik Hovsepyan Eduard Mesropyan Sos Hovhannisyan Karen Hovhannisyan Hovhannes Nikoghosyan
<i>Translator</i>	Hasmik Mkhitaryan
<i>Designer</i>	Armine Hovhannisyan

The Guideline is aimed at assisting in raising awareness of population of the affected community and the plant staff for rapid and correct actions, implementing the safety rules in case of industrial emergency, promoting enrichment of the public and the plant staff knowledge in this sphere.

The Guideline is envisaged for various stakeholders and various strata of society.

Contacts		
 Umweltbundesamt, Wörlitzer Platz 1, 06844 Dessau Federal Environment Agency Dept.: Safety of Installations and Hazard Prevention Gerhard Winkelmann-Oei Tel.: +49 - 0340 - 2103 3298 Fax: +49 - 0340 - 2104 3298 Email: gerhard.winkelmann-oei@uba.de	 Ministry of Nature Protection Republic of Armenia, Government Bldg. 3, 0010 Yerevan, Armenia A. Nersisyan, V. Narimanyan Tel.: (+374 10) 54 08 94 Fax: (+374 10) 54 08 61 E-mail: narimanyan59@mail.ru	 JINJ Ltd. JINJ Ltd., 38 Zeytun 2-nd Street, 0037 Yerevan, Armenia Eduard Mesropyan Tel: (+374 10) 24 60 23 Fax: (+374 10) 20 96 04 E-mail: eduard_mesropyan@jinjconsult.com

TABLE OF CONTENT

PREFACE

SECTION 1. - INDUSTRIAL ACCIDENTS

- 1.1 What is industrial accident?
- 1.2 Emergency classification
- 1.3 Examples of industrial accidents

SECTION 2. PUBLIC DEFENSE AND BEHAVIOUR IN CASE OF EMERGENICES

- 2.1 Human behaviour rules
- 2.2 Organization of public defense
- 2.3 Forms of public defense
- 2.4 Order of information provision and notification in case of emergency situations

SECTION 3. ENVIRONMENTAL PROTECTION IN CASE OF EMERGENCY

- 3.1 Preparatory measures for emergency prevention
- 3.2 Immediate measures to be taken in case of emergency risk or occurrence

SECTION 4. TRAININGS

- 4.1 What is training?
- 4.2 Training classification

SECTION 5. SECTOR REGULATION

- 5.1 National requirements
- 5.2 International requirements

AFTERWORD

USEFUL LINKS

PREFACE

Covering a relatively small area, Armenia is rich with mineral wealth. In the state balance of mineral wealth 579 mines are registered with approved storage of hard minerals as of 01.01.2007. Additional sources for extraction of minerals are also tailing dams.

Along with gradual rehabilitation of various industries, measures are taken to reduce their adverse environmental and health impacts.

Armenia has ratified a number of national laws and ratified international conventions. Among the documents regulating the sector is “Convention on the Transboundary Effects of Industrial Accidents” (Helsinki, 17.03.1992), which Armenia ratified in May, 1996.

The Government pays attention also to provision of public participation in environmental protection, for which a number of legislative documents and conventions have been adopted that regulate the problems related to public awareness raising and public participation in decision making.

The project goal is to assist in raising awareness of population of the affected community for rapid and correct actions, not giving way to panic and implementing the safety rules in case of industrial emergency.

The project is implemented at “Tukhmanuk” processing plant (hereinafter referred to as plant) of “Mego Gold” Ltd. under “Global Gold Mining” company, considering the plant tailing pit as the main facility.

Training courses were implemented under the project for the enterprise staff, as well as for the affected zone community population. The gained theoretical knowledge then was supplemented and strengthened through implementation of an open training for the public, with the participation of both the plant staff and the affected community population.

The project is implemented in close cooperation with a series of govern-

mental authorities, such as Ministries of Emergency Situations, Nature Protection and Health, local self-governance authorities and other interested governmental authorities. The open training for the public has been implemented with participation of the above mentioned institutions and the emergency group of the enterprise.

We hope that the successful implementation of the project will provide its continuity covering new national and regional industrial enterprises and a tradition will be formed for regular implementation of such measures.

SECTION 1

INDUSTRIAL ACCIDENTS

1.1 What is industrial accident?

The “Convention on the Transboundary Effects of Industrial Accidents” determined the “Industrial accident” as an event resulting from an uncontrolled development in the course of any activity involving hazardous substances, in an installation, for example during manufacture, use, storage, handling, or disposal.

Thus, the industrial accident is the accident at an industrial enterprise, its technical system or industrial equipment, which is a threat to human life and health and can cause:

- collapse of buildings, failure of equipment, devices and transport;
- infringement of industrial or transportation process;
- damage to environment.

Industrial emergencies can mainly be caused by: malfunction of equipment and devices,

- natural disasters;
- human factor in industrial processes.

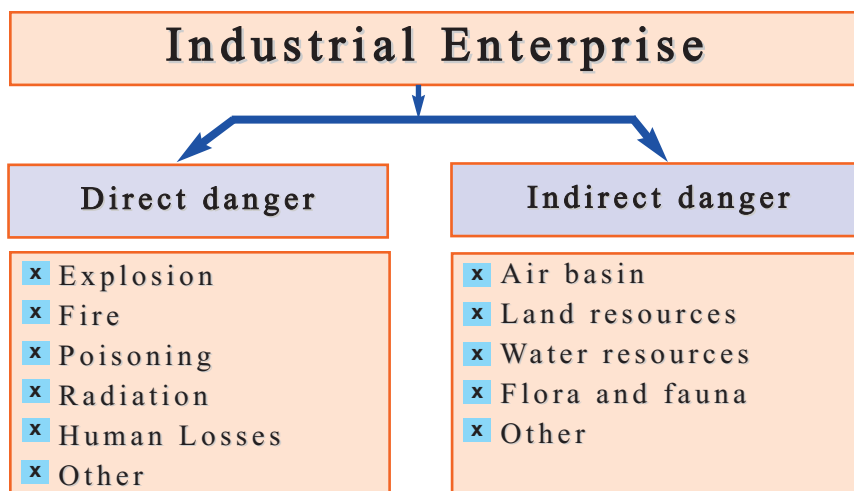
The world practice shows that most frequently the reason of such emergency situations is the human factor, as a result of infringement of safety rules and incorrect operation of equipment.

Among such emergencies also the factor of exogenic geological processes (earthquake, landslides, collapses, mudflows, flooding, etc.) that can in their turn cause emergency is of importance.

According to the same Convention, “Effects” means any direct or indirect, immediate or delayed adverse consequences caused by an industrial accident on, inter alia:

- 1) Human beings, flora and fauna;
- 2) Soil, water, air and landscape;
- 3) The interaction between the factors in (1) and (2);
- 4) Material assets and cultural heritage, including historical monuments.

That major damages caused to the nature have adverse impact not only on air, water and land basins but also influence human health directly or indirectly, occur in industrial enterprises during accidents or emergency discharges.

1.2 Emergency classification

Depending of the coverage, industrial emergencies, in accordance with the RA Government decision N1304-G of 16.11.2003 on “Approval of the order of Receiving of Information and Notifying on Emergencies in the area of the RA” are classified as follows:

a) Emergency of Local Scale when the adverse consequences of emergency do not spread out of the given industrial complex or organization.

b) Emergency of Community Scale when the adverse consequences of emergency do not spread out of urban (except Yerevan) and rural community area.

c) Emergency of Marz (provincial) Scale when the adverse consequences of emergency do not spread out of marz or Yerevan district community area.

d) Emergency of Republican Scale when the adverse consequences of emergency do not spread out of two marzes or two and more district communities of Yerevan.

e) Emergency of Transboundary Scale when the adverse consequences of emergency spread out of the Republic of Armenia, or an emergency generated abroad and having impact within the area of the Republic of Armenia.

1.3 Examples of industrial emergency

Yerevan (Armenia, 2009)

Explosion on the Chemical Plant in Yerevan

Hrazdan (Armenia, 2009)

Site area destruction in Hrazdan TTP

SECTION 2

PUBLIC DEFENSE AND BEHAVIOUR IN CASE OF EMERGENICES

2.1 Human behaviour rules

The affected community is the first one facing the consequences of any emergency. Thus, its awareness, training and preparedness for adequate actions in case of emergency are a priority.

Very often a number of factors, as the indifferent approach of population as a result of unawareness, difficulties in economic development, imperfect economic mechanisms, and weak enforcement of legal framework do not promote implementation of required measures.

Every citizen shall understand that the main key to the public protection inside and outside the enterprise is the level of its awareness. Training of population on its behaviour rules and skills in case of emergency will provide the public protection in any emergency situation, reducing possible human losses.

The population training is carried out through mass media programs and articles, as well as involving them in various trainings.

2.2 Organization of public defense

Public defense system involves governmental and local self-governing authorities, enterprises, institutions and organizations.

Public defense organization in case of a dangerous industrial emergency has two main directions:

1. Preliminary preparation of the public defense system management authorities and training of population on the behavioral rules,

2. Selection of defense types, measures and providing forms, taking into account the extent of potential hazard.

Preliminary preparation includes organizational and engineering-technical measures aimed at identifying and eliminating the emergency reasons, reducing to the extent possible its adverse impacts and rapidly localizing the emergency consequences.

For the public defense the following is of great importance:

- preparation of dispatcher service of the dangerous facility, establishment of controlling and automated public warning local system,
- accumulation, storage of private defense means and keeping them available to be used if needed,
- determination and preparation of areas for temporary placement of population after evacuation,
- keeping the refuges in a prepared condition to receive the evacuated people,
- informing population on the required actions in case of industrial emergency.

2.3 Forms of public defense

Selection of certain types of public defense is carried out taking into account the availability of the situation assessment, time, forces and means.

The main types of public defense in case of industrial accident are: usage of individual defense means and defense structures, temporary sheltering of population in residential and industrial buildings, evacuation of population out of the dangerous zone.

Depending on the situation, each of the listed types can be used independently or in combination with other types.

Individual defense

The defense type with usage of individual defense means serves more attention, since it can be used both for the industrial staff and the population residing nearby.

Individual defense of population is protection of people's respiratory organs, skin against toxic vapor drops, influence of aerosols, radiation dust, malignant bacteria, and poisonous materials.

Individual defense means are provided by state governing and local self-governing authorities, enterprises, institutions, organizations.

For selection of the population defense type, removal of people from the place of emergency is of great importance. After going away far enough from the emergency place, people can be evacuated to safe areas, and the remaining types of defense may be not used.

However, in practice there are cases when combination of defense types is required. It means that directly after the accident it is impossible to evacuate people and it is necessary to hide for some time in residential and industrial buildings and use individual defense means.

Sheltering

Sheltering of population is implemented in special over ground, underground buildings (refuges, shelters, subway) and in residential areas. It can be carried out by state governing and local self-governing authorities, enterprises, institutions, organizations.

Sheltering is implemented with corresponding signals informing the population about the defense.

Sheltering in defense buildings can provide a higher degree of defense; however in conditions of peace it finds a limited application, since keeping

the defense structures in a permanently ready condition requires significant costs.

Evacuation

Evacuation of the population out of the dangerous area is carried out in accordance with the plans developed in advance by evacuation commission, based upon the possible situation assessment data. It can be implemented by means of various transport means or on foot.

In Armenia evacuation of population out of the dangerous area is established by the RA Government. Evacuation and reception and placement of evacuated population is carried out by state territorial management and local self-governing authorities.

2.4 Order of information provision and notification in case of emergency situations

At dangerous industrial enterprise, public notification is implemented by the dispatchers of the enterprise and the local self-governing authorities. Notification is implemented immediately based upon discovering of the emergency fact and prediction of affecting factors dissemination.

With the purpose of notifying the RA Governmental authorities and the population on the threat and/or occurrence of emergency, a 24-hour operative duty is organized at the Armenian Rescue Service under the RA Ministry of Emergency Situations.

The information on the threat and/or taking place of emergency is transmitted:

- a) *in case of local emergency* – the head of the organization informs the community head and the marz head, and the head of enterprise of

special importance informs the marz head, head of the appropriate governmental authority and the head of regional department of the RA Ministry of Emergency Situations.

b) in case of emergency of community scale the head of the community informs the head of the marz and the head of regional department of Armenian Rescue Service under the RA Ministry of Emergency Situations.

c) in case of emergency of community and marz scale the marz head informs the RA Minister of Emergency Situations and the RA Prime-Minister.

d) in case of emergency of Republican and transboundary scale the heads of the Governmental Authorities inform the RA President and the RA Prime-Minister.

It is to be mentioned that the heads of governmental authorities, organizations and institutions can use all available types and means of communication for transmission of information on emergencies and elimination of their consequences.

Informing the population is carried out through warning system, TV, radio, e-mail, mass media, live communication and other means, during which the current situation, possible future developments, the undertaken measures, as well as rules of behavior of population are represented. The schematic picture of information transmission in case of emergency is shown in Section 4.

SECTION 3

ENVIRONMENTAL PROTECTION IN CASE OF EMERGENCY

3.1. Preparatory measures for emergency prevention

Preparatory measures for emergency prevention can be short-term and long-term. For implementation of each measure first of all the list of the facilities suffering as a result of the emergency.

To determine the selection criteria of the facilities suffering as a result of the emergency, all of the dangerous structures of the enterprise under study (tailing dams, stores of toxic and explosive, burying places of toxic chemicals, systems of atmospheric discharges, etc.) are to be determined. Afterwards, in case of emergency at any of the structures, the targets (affected community, water and land resources, bio-resources, forests, etc.) that can bear direct or indirect impact of the emergency must be determined.

Depending on the type and scale of emergency, its geographic location, climatic conditions, and other factors the facilities can suffer both directly, while being located in the direct neighborhood of the emergency, or indirectly, being located at a certain distance from the emergency - downstream the river, in the wind direction, etc.

Depending on technical, financial and time factors, the preparatory measures for the emergency prevention can be short term or long term.

Short term measures:

- Selection of defense forms, means and provision mechanisms, taking into account the extent of the potential danger.

- Preparation of forces and resources of the staff responsible for defense (engineering-technical and organizational measures aimed at identification of possible reason of the emergency and reduction of adverse consequences).
- Selection of information transmission ways and content in case of emergency (taking into account transmission of mandatory and desirable information), and development of forms of appropriate notification.

Therewith, the geographic location of dangerous facilities, as well as the emergency scale must be taken into account, and based on them, if needed, the “International Warning and Alarm Plan in the Kura River Basin Watershed” developed under “International cooperation for emergency warning and prevention of catastrophes in Kura river basin” project shall be applied.

- Development of behavioral rules for affected community population and staff of hazardous facilities in case of emergency and introducing the rules, as well as training on the required actions.
- Selection of measures for reducing or preventing harmful substances discharge into environment; training of population.

Long term measures:

- Conforming to the discharge standards and defense systems and implementation of regular control (by appropriate authorities and community population).
- Establishment of secondary protection zone for the discharge ac-

cumulation places (tailing dams, filters, burying places of toxic substances).

- Development and application of discharge treatment mechanisms.
- Regular training of the affected communities' population and hazardous enterprises' staffs, since it is the main key to the environmental protection and emergency prevention.

3.2. Immediate measures to be taken in case of emergency risk or occurrence

Mobilization of all available means and forces for environmental protection in case of emergency.

In case of emergency risk or occurrence, immediate notification of the appropriate state authorities and the population and transmission of mandatory and desirable information, taking into account the accident peculiarities.

Implementation of measures for reducing or preventing discharge of hazardous substances into environment.

Organization and implementation of measures for mitigation, elimination of the emergency consequences and for rehabilitation works.

SECTION 4

TRAININGS

4.1 What is training?

Among preventive public defense measures under emergency situations is organization of public training.

Implementation of trainings in the fields of emergencies and public defense is the main and the most efficient way of joint preparation and training of the organizations of governmental and local self-governance bodies, their management staff, employees, the staff of emergency and public defense forces and the population.

Figure 4 - Training at ANPP

Annual planning of trainings and provision of their implementation is carried out the RA state body authorized in the fields of emergency situations and public defense - The RA Ministry of Emergency Situations.

Implementation of the training tasks is a complicated complex of various special measures - legal, organizational, economic, engineering-technical, environmental, sanitary-hygienic, veterinary-sanitary, botanic-sanitary, etc.

4.2. Training classification

The trainings are classified by scale and management level.

The trainings by scale are classified by: republic, marz, community and facility scales.

The trainings by management are classified by:

- **One-degree** training, which is a separate training exercise for a community or a facility.
- **Two-degree** training, which is a joint training exercise for a community and the facilities within its area.
- **Multi-degree** training, which is a training exercise for the Republic and (or) a marz, during which the management authorities at those levels, as well as of separate communities and facilities are involved.

The list of the training participants is determined based on the topic, goals and objectives of the training. To make the training closer to “real” situation, management authorities, as well as forces and means of various levels are to be involved in it.

Efficient implementation of the training requires carrying out of on time, many-sided and comprehensive preparatory activities, which are:

- determination of initial data for planning of the training;
- planning of the training;
- development of documents (including the idea);
- preparation of the management staff, mediatory staff and participants;
- preparation of control points, communication and notification system;
- organization of logistical support;
- development of measures for meeting the secrecy requirements;
- implementation of on-site study for determination of the scope of

- practical measures;
- implementation of control over preparation process of training;
- implementation of control over preparation of individual and collective defense measures;
- implementation of control over rehabilitation of industrial activity.

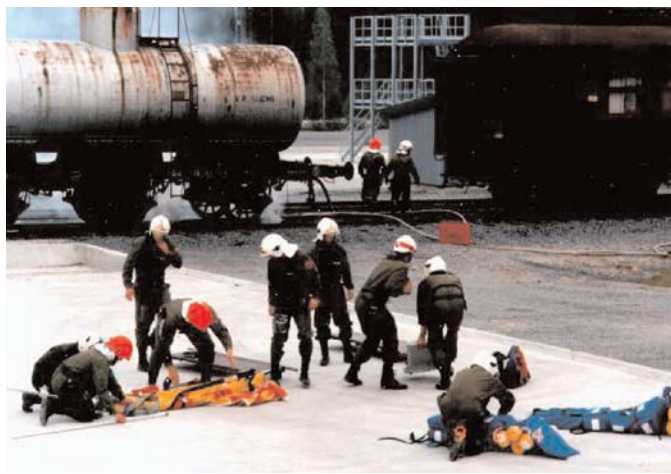

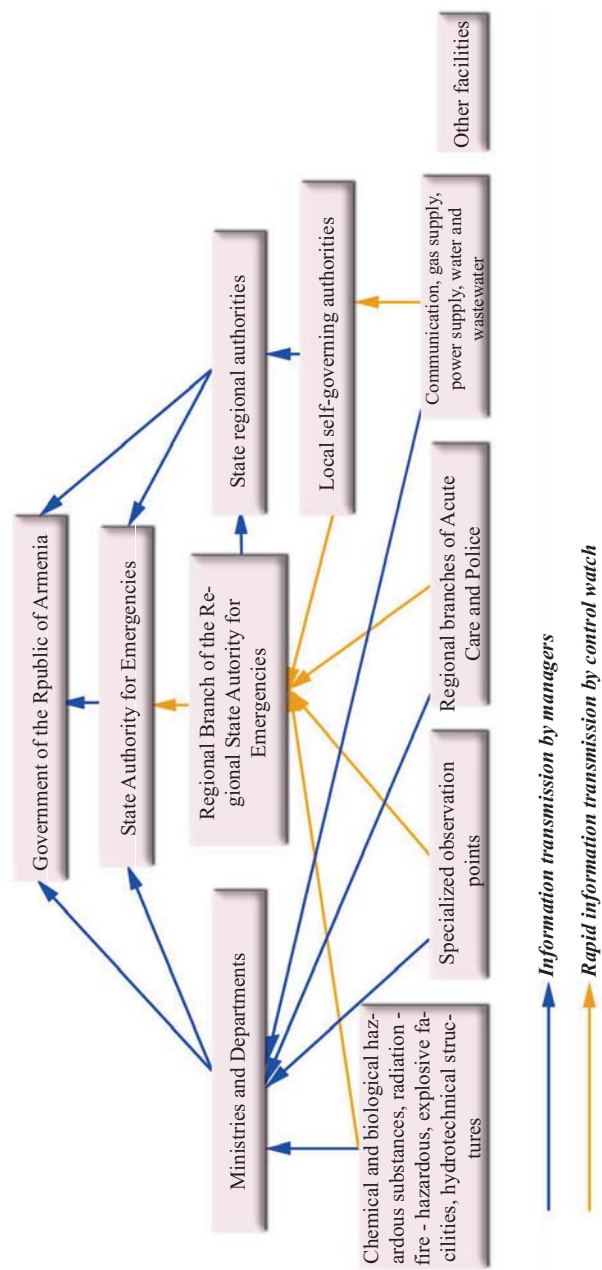
Figure 5 - Training at refrigerator manufacturing plant

The completing part of the training is its discussion (clarification), which is of a great educational and methodic importance.

The goals of the discussions are:

- to determine to what extent have the training problems been solved during the training,
- make conclusions on the course of the training;
- to provide proposals for elimination of the present gaps;
- to mention the participants distinguished themselves during the training.

The hazard information transmission process in case of emergency is of great importance. This process is demonstrated also during training. The process in Armenia can be schematically shown as follows:

SCHEME

Of information transmission in case of emergency threat or occurrence

SECTION 5

SECTOR REGULATION

5.1 National requirements

The RA Labor Code. The Code regulates collective and individual labor relations, establishes the bases and implementation order of originating, changing and termination of the relations, the rights, obligations and responsibilities of labor parties, as well as the conditions for labor safety and health provision.

The RA Water Code. The Code establishes the main principles of water resources and water systems management, use and protection, among which are public participation in water resources management and protection process, promotion of safe use hydro technical structures, reduction and prevention of water resource pollution, etc.

The RA Law on National Water Program. The Law establishes perspective use of water resources by sector. It classifies water systems by the extent of emergency danger.

The RA Law on the State Regulation of Technical Safety. The law establishes legal, economic and social bases for providing technical safety in the RA, the system of providing technical safety and regulates the relations regarding the provision of the technical safety.

The RA Law on the public defense in case of emergencies. The law establishes the bases and organization of the public defense in case of emergency situations, the rights and obligations of state governance and local self-governance bodies, enterprises, institutions, organizations independent on their organizational-legal type (hereinafter referred to as enter-

prises, institutions, organizations), as well as those of officials and citizens.

The RA Law on Providing Sanitary-Epidemic Safety of Population. The law establishes legal, economic and social bases for providing sanitary-epidemic safety of population, as well as the warranties by the state, which exclude adverse and hazardous environmental impacts on human organism and provide favorable conditions for vital activity for the population and future generations.

The RA Government Decision of 11.11.1998 N 702 on “Approving the Safety Certificate Regulations of the RA Industrial Enterprise”. The development of safety certificate (hereinafter - certificate) of a dangerous industrial facility, which includes one or more hazardous productions and is located in one joint area is carried out at the facility aimed at providing control of safety, developing emergency prevention measures and assessing their efficiency.

The RA Government Decision of 03.11.2005 N 1925 on “Approving the Order of Public Notification on Occurrence of Emergency Situations within the RA territory”. This Order regulates the process of public notification under the conditions of emergency and military situations and in case of sudden attack of enemy.

The RA Government Decision of 16.11.2003 N 1304 on “Approving the Order of Notification Receiving and Transmission on Occurrence of Emergency Situations within the RA territory”. This Order regulates information transmission and notification of the state governing and local self governing bodies, organization and the population on the threat and occurrence of emergencies in the territory RA.

The RA Government Decision of 29.05.2008 N 549 on “Establishing the RA water balance elements by river basin, as well as distribution of water resources and reserves”. This Decision establishes water reserves in case of emergencies.

The RA Government Decision of 25.01.2005N 76-G on “The Order of Establishing Emergency Regimes for Water Resources Use and Protection; Minimum Drinking Water Quantities to be Provided to the Systems and Population, as well as the Order of Compensation of the Losses incurred by Water System Manager”. This Decision establishes the order of emergency regime establishment for water resources use and protection, bases for instructions, as well as the minimum water quantities to be provided to the population.

“The Order of Registering and Official Examination of Occupational Diseases (poisoning), the Order of Registering and Official Examination of Accidents, on Approval of the list of Occupational Diseases (poisoning) and on Nullifying the RA Government Decision of 25.04.1996 N 121”. This Order establishes the public relations related to notification, registration, official examination, as well as provision of the required information related to occupational diseases (poisoning), ratifies the Employer’s functions for registration, in time official examination of occupational diseases (poisoning), implementation of measures for elimination of their consequences.

5.2 International requirements

*Convention on The Transboundary Effects of Industrial Accidents (1992
Helsinki)*

Article 9. Information to and Participation of the Public

1. The Parties shall ensure that adequate information is given to the public in the areas capable of being affected by an industrial accident arising out of a hazardous activity.
2. The Party of origin shall, in accordance with the provisions of this Convention and whenever possible and appropriate, give the public in the areas capable of being affected an opportunity to participate in relevant procedures with the aim of making known its views and concerns on prevention and preparedness measures, and shall ensure that the opportunity given to the public of the affected Party is equivalent to that given to the public of the Party of origin.

Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters (1998, Aarhus).
The Articles providing public participation are as follows:

Article 6. Public Participation in Decisions on Specific Activities.

Each Party shall apply the provisions of this article with respect to decisions on whether to permit proposed activities listed in Annex 1. The 16 point of Annex 1 is related to quarries and opencast mining where the surface of the site exceeds 25 hectares.

Article 7. Public Participation Concerning Plans, Programs and Policies relating to the Environment.

Article 8. Public Participation During the Preparation of Executive Regulations and/or Generally Applicable Legally Binding Normative Instruments

Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context (1991, Espoo)

Article 2. General Provisions, 6. The Party of origin shall provide, in accordance with the provisions of this Convention, an opportunity to the public in the areas likely to be affected to participate in relevant environmental impact assessment procedures regarding proposed activities and shall ensure that the opportunity provided to the public of the affected Party is equivalent to that provided to the public of the Party of origin.

Protocol on Strategic Environmental Assessment to the Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context (2003, Kiev)

Article 1. Objective

The objective of this Protocol is to provide for a high level of protection of the environment, including health, by:

(d) Providing for public participation in strategic environmental assessment.

Article 8. Public Participation

Each Party shall ensure early, timely and effective opportunities for public participation when all options are open, in the strategic environmental assessment of plans and programs.

AFTERWORD

For any state the affected community is the main link, which is among the first ones facing the consequences of any emergency. Thus, its awareness and participation in this sphere is a priority.

Implementation of such a project for Armenia is of importance, since:

- The Republic's area is characterized with abundant exogenic geological processes (earthquakes, landslides, mudflows, floods, etc.) and seismic risk is high throughout the area.
- Though the right of public participation is ratified in Aarhus Convention, which was ratified by Armenia in 2001, there are significant problems by now in this direction that need gradual solution.
- The process of implementing the required protection measures for population is incomplete, because of the indifferent approach of population as a result of unawareness, the difficulties in economic development, as well weak enforcement of legal framework.

We hope that the successful implementation of the project will serve a basis for regular implementation of demonstrative training for population by industrial enterprises both at national and regional level.

THE PERSON WHO IS WARNED, IS PROTECTED...

USEFUL LINKS

<http://www.mnp.am> – The RA Ministry of Nature Protection web site

<http://www.wrma.am> – The RA Ministry of Nature Protection Water Resources Management Agency web site

<http://www.kura.iabg.de> - Information on “Transboundary cooperation for hazard prevention in the Kura river basin” project implemented in the South Caucasus (Armenia, Georgia, Azerbaijan) in 2003 – 2006, within the framework of which International Warning and Alarm Plan in the Kura River Basin Watershed (IWAK) was developed.

<http://www.ema.am> – The RA Ministry of Emergency Situations web site

<http://www.emergency.am> – information, education and consulting web site on various emergency situations, their prevention and reduction of their consequences, population behavior in case of emergencies, etc.

<http://www.health.am> - The RA Ministry of Health web site

<http://www.parliament.am> - The RA National Assembly web site providing the legal documents on the sector adopted by the RA Government

<http://www.laws.am> - provides legal documents on the sector

<http://www.etsi.org/WebSite/AboutETSI/RoleinEurope/ECDirectives.aspx> - European Telecommunications Standards Institute web site. ETSI is officially recognized by the European Commission as a European Standards Organization. The web site provides information on European Directives, standard documents, decisions, protocols and mandates adopted by the European Commission.

<http://www.unece.org/env/pp/guidancedocs.htm> - provides useful information on implementation of public hearings and public participation in decision making process.

<http://www.rec.org/REC/Programs/PublicParticipation/PublicAwareness/Armenia.html>

- detailed information on public participation in Armenia.

<http://www.jinjconsult.com> – Web site of the Company implementing the roject.

Training courses

* * *

We would like to thank all participants involved in the project implementation and the booklet preparation, whose concerned intervention and high professional level allowed having the final form and shape of this publication.

РУКОВОДСТВО

**“По содействию повышению информированности и готовности
общественности, проживающей в зоне влияния промышленных
аварий”**

Данное руководство готовилось и было опубликовано в рамках проекта “Содействие повышению информированности и готовности общественности, проживающей в зоне влияния промышленных аварий” при финансовой поддержке Федерального Министерства охраны окружающей среды, природы и безопасности ядерных реакторов Германии.

Национальным координатором проекта является Министерство охраны природы Армении.

Исполнитель проекта инженерно-консалтинговая компания JINJ.

Проект был осуществлен на действующей обогатительной фабрике, расположенной на территории населенного пункта Меликгюх в Арагацотнском марзе республики Армения (в период 2008 апрель - 2009 май).

ООО “ДЖИНДЖ”

**Руководство по содействию повышению информированности и
готовности общественности, проживающей в зоне влияния
промышленных аварий”**

Руководство подготовили:

<i>Руководитель проекта</i>	Кристине Саакян
<i>Консультанты</i>	Аревик Овсепян Эдуард Месропян Сос Оганесян Карен Оганесян Оганес Никогосян
<i>Переводчик</i>	Асмик Мхитарян
<i>Компьютерный дизайн</i>	Армине Оганесян

Целью данного руководства является повышение информированности населения, проживающего в зоне влияния опасных объектов, а также сотрудников предприятий, чтобы при аварийных ситуациях быстро ориентироваться, правильно действовать, не паниковать и соблюдать правила безопасности.

Руководство предназначено для разных заинтересованных сторон и широких слоев общества.

Контакты		
 Umweltbundesamt, Wörlitzer Platz 1, 06844 Dessau Federal Environment Agency Dept.: Safety of Installations and Hazard Prevention Gerhard Winkelmann-Oei Tel.: +49 - 0340 - 2103 3298 Fax: +49 - 0340 - 2104 3298 Email: gerhard.winkelmann-oei@uba.de	 Ministry of Nature Pro- tection Republic of Arme- nia, Government Bldg. 3, 0010 Yerevan, Armenia A. Nersisyan, V. Narimanyan Tel.: (+374 10) 54 08 94 Fax: (+374 10) 54 08 61 E-mail: narimanyan59@mail.ru	 JINJ Ltd., JINJ Ltd., 38 Zeytun 2-nd Street, 0037 Yerevan, Armenia Eduard Mesropyan Tel: (+374 10) 24 60 23 Fax: (+374 10) 20 96 04 E-mail: eduard_mesrpyan@jinjconsult.com

ОГЛАВЛЕНИЕ

ПРЕДИСЛОВИЕ

РАЗДЕЛ 1. ПРОМЫШЛЕННЫЕ АВАРИИ

- 1.1 Что такое промышленная авария?
- 1.2 Классификация чрезвычайных ситуаций
- 1.3 Примеры промышленных аварий

РАЗДЕЛ 2. ГРАЖДАНСКАЯ ОБОРОНА И ПОВЕДЕНИЕ НАСЕЛЕНИЯ ПРИ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЯХ

- 2.1 Правила поведения населения
- 2.2 Организация гражданской обороны
- 2.3 Виды гражданской обороны
- 2.4 Порядок передачи информации и оповещения при чрезвычайных ситуациях.

РАЗДЕЛ 3. ОХРАНА ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ ПРИ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЯХ

- 3.1 Подготовительные мероприятия по предотвращению аварий.
- 3.2 Безотлагательные меры, осуществляемые при угрозе или возникновении аварийной ситуации.

РАЗДЕЛ 4. ПРАКТИЧЕСКИЕ УЧЕНИЯ

- 4.1 Что такое практическое учение?
- 4.2 Классификация учений

РАЗДЕЛ 5. ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ОТРАСЛИ

- 5.1 Национальные требования.
- 5.2 Международные требования.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

ПОЛЕЗНЫЕ ССЫЛКИ

ПРЕДИСЛОВИЕ

Армения, имея относительно небольшую территорию, богата полезными ископаемыми. В государственном балансе ресурсов полезных ископаемых, на 01.01.2007 зарегистрировано 579 месторождений, на которых утверждены запасы. Дополнительными источниками для извлечения полезных ископаемых могут служить также лежалые хвосты.

Наряду с постепенным восстановлением различных отраслей промышленности страна принимает меры по уменьшению их отрицательного влияния на окружающую среду и на здоровье населения.

Армения приняла целый ряд национальных законов и ратифицировала международные конвенции.

Одним из регулирующих документов данной отрасли является конвенция “О трансграничном воздействии промышленных аварий” (Хельсинки 17.03.1992), которую Армения ратифицировала в 1996 году.

Правительство обращает большое внимание также на обеспечение участия общественности в вопросах по охране окружающей среды. Для этого был принят целый ряд законодательных документов и конвенций, регулирующих вопросы повышения общественной осведомленности и ее участия в принятии решений.

Цель проекта: содействовать повышению информированности населения, проживающего в зоне влияния возможных производственных аварий, чтобы при аварийных ситуациях они смогли быстро ориентироваться, не паниковать, правильно действовать и соблюдать правила безопасности.

Проект осуществлялся на обогатительной фабрике Тухманука (ниже фабрика) ООО “Мего Голд”, входящей в состав компании “Глобал Голд Майнинг”. В качестве основного объекта было выбрано хвостохранилище предприятия.

Для работников предприятия, а также для населения, проживающего в зоне влияния фабрики, были проведены учебные семинары. После этого полученные теоретические знания были дополнены и закреплены проведением показательных учебных тренировок (учений) с участием представителей предприятия и общины.

Проект был осуществлен в сотрудничестве с государственными структурами - Министерством Чрезвычайных Ситуаций, Министерством Охраны Природы, Министерством Здравоохранения, органами местного самоуправления и с другими заинтересованными структурами.

Учебные семинары, а также показательные учения для населения были проведены с участием вышеназванных структур и аварийной группы предприятия.

Надеемся, что успешное выполнение проекта обеспечит его последующее продолжение, включая новые национальные и региональные промышленные предприятия, и сформируется традиция регулярного проведения таких мероприятий.

РАЗДЕЛ 1

ПРОМЫШЛЕННЫЕ АВАРИИ

1.1 Что такое промышленная авария?

Конвенция “О трансграничном воздействии промышленных аварий” определяет “промышленную аварию” как событие, произошедшее в результате бесконтрольного изменения. Авария может произойти в любом процессе, который связан с использованием опасных веществ, например на промышленном объекте, во время производства, использования, хранения, транспортировки или удаления опасных веществ.

Таким образом, промышленная авария - это авария на промышленном объекте, его технической системы или промышленного оборудования, являющаяся угрозой для жизни и здоровья человека, и может вызвать:

- разрушение зданий и сооружений, неисправность устройств, установок и транспортных средств;
- нарушение в процессах производства или транспортировки, а также:
- ущерб окружающей среде.

В основном причинами промышленных аварий могут стать:

- неисправность устройств и установок;
- стихийные бедствия;
- человеческий фактор в производственных процессах.

Мировая практика показывает, что наиболее часто причиной промышленных аварий является именно человеческий фактор, как следствие нарушения правил безопасности и неправильной эксплуатации оборудования.

Вероятность возникновения промышленных аварий связана также с распространенностью опасных природных процессов и явлений на данной

территории - землетрясение, оползни, сель, наводнение, и т.д., которые в свою очередь могут стать причиной аварий.

Согласно вышеназванной Конвенции, “воздействие” означает следствие любой промышленной аварии - прямое или косвенное, непосредственное или замедленное, в частности:

- 1) на людей, на флору и фауну,
- 2) на почву, воду, воздух и ландшафт,
- 3) на взаимосвязь между факторами, приведенными в пунктах 1 и 2,
- 4) на материальные ценности и культурное наследие, включая исторические памятники.

Аварии на промышленных предприятиях, или аварийные выбросы, наносят большой ущерб не только окружающей среде и экосистемам, загрязняя воздушный, водный бассейны и почвы, а также прямо или косвенно влияют на человеческое здоровье.

1.2 Классификация чрезвычайных ситуаций

Из-за промышленных аварий возникают чрезвычайные ситуации, которые в зависимости от масштаба распространения классифицируются (согласно решению Правительства РА N1304 от 16.11.2003г. “Об утверждении порядка получения информации и оповещения о возникновении чрезвычайных ситуаций на территории РА “):

а) чрезвычайная ситуация местного (локального) масштаба - чрезвычайная ситуация, поражающие факторы которой не распространяются за пределы территории организации и/или предприятия.

б) чрезвычайная ситуация в масштабе населенного пункта - чрезвычайная ситуация, поражающие факторы которой не распространяются за пределы территории городских (кроме г. Еревана) и сельских населенных пунктов;

в) чрезвычайная ситуация районного масштаба - чрезвычайная ситуация, поражающие факторы которой не распространяются за пределы территории марза или административного района г.Еревана;

г) чрезвычайная ситуация республиканского масштаба - чрезвычайная ситуация, поражающие факторы которой распространились на территории двух и более марзов или административных районов г.Еревана;

д) чрезвычайная ситуация трансграничного масштаба - чрезвычайная ситуация, поражающие факторы которой вышли за пределы Армении, или чрезвычайная ситуация, которая произошла в другой стране и оказала воздействие на территорию Республики Армения.

1.3 Примеры промышленных аварий

г. Ереван (Армения, 2009г.)

Рис. 1 Взрыв на одном из цехов химического завода

г. Раздан (Армения, 2009г.)

Рис. 2 Разрушение строительной площадки на Разданской ГЭС, ТЭЦ

РАЗДЕЛ 2

ЗАЩИЩЕННОСТЬ И ПОВЕДЕНИЕ ОБЩЕСТВЕННОСТИ ПРИ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЯХ

2.1 Правила поведения общественности

Община, находящаяся в зоне влияния, первой ощущает на себе негативные последствия любой чрезвычайной ситуации. Соответственно, осведомленность населения, его обученность и готовность к адекватным действиям при аварийных ситуациях является первоначальной задачей.

Часто ряд факторов, как например безразличный подход населения, трудности в развитии экономики, несовершенство экономических механизмов, слабое применение законов и др., во время аварий препятствуют осуществлению срочных и необходимых мер.

Каждый гражданин должен понять, что главная задача его безопасности как внутри предприятия, так и за его пределами это высокий уровень осведомленности и умение правильно действовать при аварийных ситуациях. Обучение населения правилам поведения и навыкам обеспечат защиту общественности при любой чрезвычайной ситуации, уменьшая возможные человеческие потери.

Обучение населения осуществляется путем подготовки соответствующих программ, по средствам массовой информации, публикацией статей, а так же вовлечением населения в различные учения и тренировки.

2.2 Организация гражданской обороны

Система гражданской обороны включает правительственные органы и органы местного самоуправления, предприятия, учреждения и организации.

На случай аварий организация гражданской обороны действует в двух основных направлениях:

Предварительная подготовка властей, сил и средств управления системами

1. гражданской обороны и обучение общественности правилам поведения в случаи аварий
2. Выбор метода защиты граждан , мероприятий и их обеспечения, учитывая степень потенциальной опасности.

Подготовка населения включает организационные и инженерно-технические мероприятия, которые направлены на обнаружение и устранение причин аварий, сокращение возможных отрицательных воздействий, быстрой локализации и ликвидации аварийных последствий.

Для гражданской обороны важное значение имеет:

- подготовка диспетчерской службы объекта, создание контрольно автоматической системы оповещения;
- накопление, сохранение и готовность персональных средств защиты, для использования при надобности;
- определение и подготовка территорий, для временного размещения населения при эвакуации вследствие промышленной аварии.
- сохранение в готовности защитных сооружений для приема и укрытия населения.
- оповещение населения о необходимых действиях при аварии на опасном промышленном объекте.

2.3 Виды общественной защиты

Выбор определенных методов защиты граждан осуществляется с учетом оценки ситуации, времени, сил и средств.

При авариях на опасных промышленных объектах, основными методами защиты являются использование индивидуальных средств защиты, временное размещение населения в жилых и производственных помещениях либо эвакуация населения из опасной зоны.

В зависимости от ситуации, каждый из перечисленных методов может быть использован отдельно или в комбинации с другими методами.

Индивидуальная защита

Большое внимание следует уделять средствам индивидуальной защиты, которые могут использоваться как для персонала предприятия, так и для населения, проживающего в зоне влияния.

Обеспечение индивидуальными средствами защиты, лежит на органах государственного управления и местного самоуправления, предприятиях, учреждениях, организациях.

Как методу защиты, определенную роль отводят эвакуации людей с места аварии. После вывоза людей с места аварии, можно эвакуировать их в более безопасные районы, в этом случае остальные методы защиты можно не использовать.

Однако в практике встречаются случаи, когда необходима комбинация методов защиты.

Это случаи, когда после аварии невозможно сразу эвакуировать людей и людям приходится некоторое время скрываться в жилых и/или производственных зданиях и использовать индивидуальные средства защиты.

Укрытие в убежищах

Укрытие населения осуществляется в специальных наземных подземных сооружениях (убежище, укрытие, метро) и на территориях жилого фонда.

Организацию по укрытию населения в убежищах осуществляют органы государственного управления и местного самоуправления, предприятия, учреждения.

Укрытие населения в убежищах осуществляется по соответствующим сигналам оповещения.

Укрытие в убежищах может обеспечить более высокую степень защищенности. Однако в мирных условиях данный метод имеет ограниченное использование, так как постоянная готовность защитных сооружений требует существенных финансовых затрат.

Эвакуация

Эвакуация населения из опасной территории осуществляется в соответствии с заранее разработанными планами. Эти планы разрабатываются эвакуационными комиссиями на основе данных оценки возможных ситуаций. Эвакуацию можно проводить при помощи различных транспортных средств или пешком.

В Армении порядок эвакуации населения из опасных территорий устанавливает Правительство РА. Эвакуацию, прием и размещение эвакуированного населения осуществляют органы государственного управления и местного самоуправления.

2.4 Порядок передачи информации и уведомления при чрезвычайных ситуациях

На опасном промышленном объекте уведомление населения об авариях осуществляется сменными диспетчерами предприятия и местными органами самоуправления. Уведомление осуществляется немедленно, на основе обнаружения факта аварии и прогнозирования его возможного распространения.

С целью оповещения населения и государственных органов РА в случае угрозы или возникновении чрезвычайных ситуаций при Министерстве Чрезвычайных Ситуаций РА, организуется круглосуточное оперативное дежурство .

Информация об угрозе и/или возникновении чрезвычайной ситуации передается:

- а)** в случае чрезвычайной ситуации местного (локального) масштаба - руководитель предприятия об этом сообщает главе населенного пункта и главе марза (района), а в случае объекта особо важного значения - главе марза (района), руководителю уполномоченного органа государственного управления соответствующей отрасли и начальнику районного подразделения Министерства Чрезвычайных Ситуаций РА.
- б)** в случае чрезвычайной ситуации в масштабе населенного пункта - глава населенного пункта сообщает главе марза (района) и начальнику районного подразделения Спасательной службы Министерства Чрезвычайных Ситуаций РА.
- в)** в случае чрезвычайной ситуации районного и областного масштаба - глава марза (района) сообщает Министру Чрезвычайных Ситуаций РА и премьер-министру РА.
- г)** в случае чрезвычайной ситуации республиканского и трансграничного масштаба - уполномоченные руководители государственных органов управления РА сообщают Премьер-министру и Президенту РА.

Следует отметить, что во время возникновения чрезвычайных ситуаций и ликвидации их последствий, для передачи информации руководители государственных органов управления, организаций и учреждений могут использовать все доступные виды и средства связи.

Оповещение населения осуществляется через телевидение, радио, электронной почтой, средствами массовой информации, голосовым и другими средствами, во время которого представляют существующую ситуацию и ее возможное дальнейшее развитие, применяемые меры, а также правила поведения населения.

Схема передачи информации в случае угрозы или возникновения чрезвычайных ситуаций приведена в разделе 4.

РАЗДЕЛ 3

ЗАЩИТА ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ ПРИ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЯХ

3.1 Подготовительные мероприятия по предотвращению аварий

Можно разработать краткосрочные и долгосрочные подготовительные мероприятия по предотвращению аварий. Для осуществления любого мероприятия прежде всего необходимо определить перечень объектов, которые могут пострадать в результате чрезвычайной ситуации.

Для определения критерий выбора пострадавших в результате аварий объектов, необходимо определить все аварийно-опасные строения исследуемого предприятия (хвостохранилища, резервуары для хранения ядохимикатов и взрывоопасных веществ, захоронения токсичных веществ, источники выбросов в атмосферу загрязняющих веществ и др.), после чего необходимо определить те составляющие объекта (население, проживающей в зоне влияния, водные и земельные ресурсы, биоресурсы, леса, и т.д.), которые могут прямо или косвенно пострадать при его аварии.

В зависимости от типа, масштаба, географического местоположения аварии, от климатических условий и других факторов, объекты могут понести как непосредственный - прямой ущерб, находясь по соседству с аварией, так и косвенный ущерб, находясь на некотором расстоянии от места аварии - ниже по течению реки, в направлении ветра и др.

В зависимости от технических, финансовых и временных факторов подготовительные меры по предотвращению аварий могут быть краткосрочными и долгосрочными.

Краткосрочные мероприятия

- Выбор вида защиты, средств и механизмов с учетом степени потенциальной опасности.
- Подготовка сил и ресурсов /средств персонала ответственного за ликвидацию последствий аварий, (инженерно-технические и организационные мероприятия, направленные на выяснение возможных причин аварии и на снижение негативных последствий).

- Выбор методов и содержание уведомления при чрезвычайных ситуациях (учитывая передачу и предоставление обязательной и желательной информации) и разработка соответствующих форм уведомления. Для аварийно-опасных объектов необходимо учитывать географическое местоположение и объемы аварии и исходя из этого, при необходимости, использовать систему “Международного плана предупреждения и оповещения для бассейна Куры”, разработанного в рамках проекта “Развитие международного сотрудничества для предотвращения аварийных ситуаций в бассейне реки Кура”.
- Разработка правил поведения в чрезвычайных ситуациях для населения, проживающего в зоне влияния аварий, и работников аварийно-опасных предприятий, их ознакомление с правилами поведения и, при необходимости, обучение необходимым действиям.
- Выбор мероприятий по снижению или предотвращению выбросов опасных веществ в окружающую среду в результате аварии и обучение населения.

Долгосрочные мероприятия

- Осуществление регулярного контроля за очистными системами и соблюдение норм предельно- допустимых выбросов (со стороны соответствующих органов и населения)
- Создание вторичной зоны защиты для мест накопления отходов (хвостохранилища, шламонакопители, захоронения токсичных веществ и др.).
- Разработка и применение методов переработки отходов.
- Периодическая переподготовка специалистов аварийно-опасных предприятий и населения, проживающей в зоне ее влияния, является основным залогом успеха в деле охраны окружающей среды и предотвращения аварийных ситуаций.

3.2 Безотлагательные меры при угрозе или возникновения аварийной ситуации

- Мобилизация всех доступных сил и средств для защиты окружающей среды при аварии.
- При угрозе или возникновении аварийной ситуации - безотлагательное уведомление государственных органов и населения, передача обязательной и желательной информации (учитывая ее особенности) об аварии.
- Выполнение мероприятий по снижению или предотвращению выбросов опасных веществ в окружающую среду в следствии аварии.
- Организация и выполнение мероприятий по снижению, устранению и восстановлению последствий аварий.

РАЗДЕЛ 4

ПРАКТИЧЕСКИЕ УЧЕНИЯ

4.1 Что такое практическое учение?

Одним из профилактических мероприятий по защите населения во время чрезвычайных ситуаций, является организация практических учений населения.

Проведение обучений и практических учений (далее - учение) по защите населения в чрезвычайных ситуациях, является основным и эффективным методом для совместной подготовки и обучения органов местных самоуправлений и организации, их руководящего состава, работников, сил МЧС и населения в чрезвычайных ситуациях

Ежегодное планирование учений и их реализацию, осуществляет уполномоченный орган в области чрезвычайных ситуаций и гражданской обороны - Министерство Чрезвычайных Ситуаций РА.

Организация учений это сложный комплекс различных специальных мероприятий - юридических, организационных, экономических, инженерно-технических, экологических, санитарно-гигиенических, санитарно-ветеринарных, санитарно-ботанических и т.д.

Рис. 4 - Учения на атомной электростанции Армении (АЭСА)

4.2 Классификация учений

Учения классифицируются по масштабу и уровню управления.

По масштабу учения бывают: республиканскими, районными, общинными и объектными. По уровню управления учения бывают:

- **Одноступенчатые** - для отдельного населенного пункта или объекта.

- **Двухступенчатые** - совместные учения населенного пункта и объекта (объектов) действующего на его территории.
- **Многоступенчатые**-учение республиканского и/или районного (мар-за), масштаба в котором участвуют органы управления соответствующего уровня, а также отдельных населенных пунктов и объектов.

Состав участников определяется в зависимости от темы, цели и задач учений. Чтобы учения были близки к “реальной” ситуации, необходимо вовлечь большое количество органов управления разных уровней, сил и средств.

Эффективное проведение учений требует своевременного, многостороннего и детального осуществления подготовительных работ, каковыми являются:

- определение исходных данных для планирования учений;
- планирование учений;
- разработка документов (в том числе идей);
- подготовка управленческого состава, посредников и участников;
- подготовка оперативных штабов, коммуникаций и систем уведомления;
- организация материально-технического обеспечения;
- разработка мероприятий по сохранению секретности;
- осмотр для определения объемов практических мероприятий;
- осуществление контроля в ходе учений;
- подготовка индивидуальных и коллективных средств защиты.
- восстановление производственной деятельности.

Рис. 5 - Учения на холодильном производстве

Заключительной частью учений является обсуждение (разъяснение), которое имеет большое учебно-воспитательное и методическое значение.

Целью обсуждения являются:

- проанализировать насколько принятые во время учений решения соответствуют учебным;
- сделать заключения относительно проведенных учений;
- дать предложения по устранению недостатков;
- отметить участников, проявивших себя во время учений.

При чрезвычайных ситуациях большое значение имеет процесс передачи информации об опасности, что и разыгрывается во время учений. Для Армении данный процесс можно схематически изобразить следующим образом:

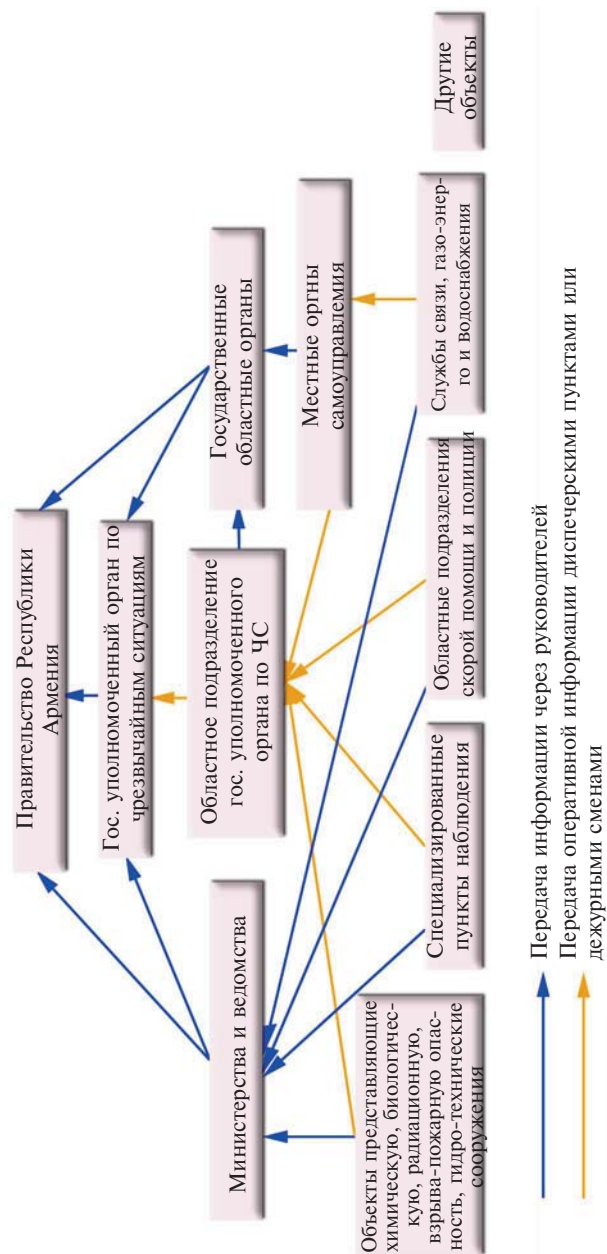

СХЕМА
Передачи информации при угрозе или возникновения чрезвычайной ситуации

РАЗДЕЛ 5

ЗАКОНАДАТЕЛЬНОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ОТРАСЛИ

5.1 Национальные требования

Рабочий кодекс РА: кодекс регулирует коллективные и индивидуальные рабочие отношения, регулирует возникновение, изменение и прекращение этих отношений, а также порядок их осуществления, регулирует права, обязанности и ответственность сторон в производственных отношениях, а также условия обеспечения безопасности и охраны здоровья рабочих.

Водный кодекс РА: кодексом установлены основы управления, использования и охраны водных ресурсов и водных систем, к которым относятся - участие общественности и повышение его информированности в процессе управления и охраны водных ресурсов, содействие безопасности и безопасной эксплуатации гидротехнических сооружений, снижение и предотвращение загрязнения водных ресурсов и т.д.

Закон РА “О национальной программе Вода”: закон устанавливает перспективное использование водных ресурсов разными отраслями, классифицирует водные системы по уровню их аварийности.

Закон РА “О государственном урегулировании обеспечения технической безопасности”. Закон устанавливает юридические, экономические и социальные основы технической безопасности в РА, систему обеспечения технической безопасности и регулирует взаимоотношения в области технической безопасности.

Закон РА “О защите населения при чрезвычайных ситуациях”: законом установлены основы защиты населения при чрезвычайных ситуациях, права и обязанности органов государственных управлений и местных самоуправлений в данной отрасли, предприятий, учреждений, организаций,

независимо от организационно-юридического типа (далее - предприятия, учреждения, организации), а также обязанности и права чиновников и граждан.

Закон РА “Об обеспечении санитарно-эпидемиологической безопасности населения”: закон устанавливает юридические, экономические и организационные основы обеспечения санитарно-эпидемиологической безопасности населения, а также предусматривает гарантии со стороны государства, которые исключают воздействие неблагоприятных и опасных факторов окружающей среды на человеческий организм и обеспечивают благоприятные условия жизнедеятельности для него и для будущих поколений.

Решение Правительства РА N 702, 11.11.1998 “Об утверждении устава сертификата безопасности промышленного объекта РА”: Сертификат безопасности, для (далее - сертификат) промышленного опасного объекта, в состав которого входит один или несколько опасных производств, расположенных на одной объединенной территории, разрабатывается для обеспечения контроля над безопасностью, разработанных мероприятий по предотвращению чрезвычайных ситуаций и оценки их эффективности.

Решение Правительства РА N1925, 03.11.2005 “Об утверждении порядка оповещения населения о возникновении чрезвычайных ситуации на территории РА”: данным решением регулируется процесс уведомления населения в условиях чрезвычайных ситуаций, военных положений и во время внезапного нападения противника.

Решение Правительства РА N 1304, 16.11.2003 “Об утверждении порядка получения информации и оповещения о возникновении чрезвычайных ситуаций на территории РА”: данным решением регулируется получение информации и оповещение об угрозе или возникновении чрез-

вычайных ситуаций, государственных органов и органов местного самоуправления, организаций и населения.

Решение Правительства РА N549, 29.05.2008 "Об разделении речных бассейнов РА по водному балансу, водным ресурсам и запасам". Это решение устанавливает водные запасы при чрезвычайных ситуациях.

Решение Правительства РА N 76, 25.01.2005, "Предусматривает порядок защиты и использования водных ресурсов при чрезвычайных ситуациях, устанавливает правила и режим минимального водоснабжения питьевой водой для систем и населения а также о порядке компенсации убытков оператору водной системы": решение определяет порядок установления режимов использования и охраны водных ресурсов во время чрезвычайных ситуаций, а также минимальные количества водоснабжения питьевой водой населения.

Решение Правительства РА "О профессиональных заболеваниях (отравлений) и правил служебного расследования, учета несчастных случаев и их служебного расследования, утвержденного списка профессиональных заболеваний (отравлений) и об аннулировании решения Правительства РА N 121, 25.04. от 1996г."

Данным решением устанавливается порядок уведомления и учета, профессиональных заболеваний (отравлений), проведения служебного расследования в РА, а также связанные с обеспечением необходимой информации общественные отношения, укрепляет за Работодателем ответственность по учету случаев профессиональных заболеваний (отравлений), своевременной организации служебного расследования и выполнении мероприятий по устранению последствий.

5.2 Международные требования

*Конвенция “О трансграничном воздействии промышленных аварий”
(Хельсинки, 1992г.)*

Статья 9: Информация общественности и ее участие

Стороны предоставляют соответствующую информацию об аварии, возникшей в результате халатных действий, населению территорий попадающих под возможные последствия.

В соответствии с положениями настоящей Конвенции, виновник аварии если это возможно и необходимо, предоставляет населению возможность участвовать в обсуждении соответствующих мер и выражении своего мнения и беспокойства по поводу подготовки и эффективности предпринимаемых мер, чтобы меры предпринимаемые местным самоуправлением и виновниками аварий были адекватны.

*Конвенция “О доступности информации и участия общественности в процессе принятия решений по вопросам, касающимся окружающей среды , а также соглашения о доступности правовых решений”
(Орхус, 1998г.).* Статьи, обеспечивающие участие общественности, следующие:

Статья 6: Участие общественности по конкретным вопросам при принятии решений

Стороны применяют данные положения статьи при принятии решений о тех видах деятельности, которые приведены в приложении 1. Пункт 16 приложение 1 касается добычи полезных ископаемых открытым способом (карьер), когда площадь поверхности разрабатываемого участка превышает 25 гектаров.

Статья 7: Участие общественности в решении вопросов, касающихся планов, программ и политики, относительно окружающей среды.

Статья 8: Участие общественности в подготовке нормативных положений, имеющих непосредственную исполнительную силу, и/или имеющих общее применение к юридически обязательным нормативным актом.

Конвенция об оценке Воздействия на Окружающую среду в Трансграничном Контексте (Эспо, 1991г.)

Статья 2 - Общие положения, пункт 6: Сторона происхождения в соответствии с положениями настоящей Конвенции предоставляет общественности в районах, которые, по всей вероятности, будут затронуты, возможность принять участие в соответствующих процедурах оценки воздействия планируемой деятельности на окружающую среду, и обеспечивает, чтобы данная возможность, предоставляемая общественности затрагиваемой Стороны, была равноценна возможности, предоставляемой общественности Стороны происхождения.

Протокол по стратегической экологической оценке к конвенции "Об оценке воздействия на окружающую среду в трансграничном контексте" (Киев, 2003 г.)

Статья 1- Цель: Целью настоящего Протокола является обеспечение высокого уровня охраны окружающей среды, включая здоровье населения, путем:

d) обеспечения участия общественности в стратегической экологической оценке.

Статья 8: Участие общественности

Каждая Сторона заблаговременно обеспечивает, возможно эффективное участие общественности в стратегической экологической оценке планов и программ, когда еще возможен выбор любого из вариантов.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Для каждого государства общество то основное звено, которое первым на себе несет тяжесть последствий любой аварии. Следовательно, информированность населения и его знания о деятельности предприятия являются приоритетной/первоначальной задачей.

Для Армении реализация таких программ важна тем, что:

- Территория республики характеризуется широкой распространенностью экзогенных геологических процессов (землетрясения, оползни, сель, наводнения, и т.д.) и сейсмоопасностью всей территории;
- Несмотря на то, что информация общественности и право его участия в принятии решений закреплена Орхусской Конвенцией, которую Армения ратифицировала в 2001г., однако на сегодняшний день, имеются существенные недостатки, которые требуют поэтапного решения;
- Имеются недостатки в реализации мероприятий по необходимой защите населения, причинами которого являются безразличие общества, как результат неинформированности, трудности в развитии промышленности, недостаточность в применении законов.

Надеемся, что успешная реализация проекта послужит примером для других промышленных предприятий и предопределил проведение периодических открытых демонстрационных учений как на национальном, так и на региональном уровне.

Защищен тот, кто уведомлен...

ПОЛЕЗНЫЕ ССЫЛКИ

<http://www.mnp.am> - Интернет-страница Министерства охраны природы Армении.

<http://www.kura.iabg.de> - Информация о проекте “Развитие международного сотрудничества для предотвращения аварийных ситуаций в бассейне реки Кура”, осуществленный на территории Южного Кавказа (Армения, Грузия, Азербайджан) в 2003 - 2006, в рамках которого был разработан международный план предупреждения и оповещения для бассейна Куры (IWAK).

<http://www.ema.am> – Интернет-страница Министерства чрезвычайных ситуации Армении.

<http://www.emergency.am> - Информационная, образовательная, и консультационная интернет-страница с обширной базой данных о различных чрезвычайных ситуациях, их предотвращении, снижении последствий и правилах поведения населения.

<http://www.health.am> - Интернет-страница Министерства здравоохранения Армении.

<http://www.parliament.am> - Интернет-страница Парламента РА, где можно найти все правовые документы, принятые Правительством РА относительно данного сектора.

<http://www.laws.am> - Можно найти правовые документы по данному сектору.

<http://www.etsi.org/WebSite/AboutETSI/RoleinEurope/ECDirectives.aspx> - Интернет-страница организации Европейских стандартов, которая входит в состав Еврокомиссии. На странице организации можно найти информацию относительно европейских директив и о нормативных документах, решениях, протоколах и мандатах, принятых Еврокомиссией.

<http://www.unece.org/env/pp/guidancedocs.htm> - Полезная информация о проведении общественных слушаний и об участия общественности в процессе принятия решений.

<http://www.rec.org/REC/Programs/PublicParticipation/PublicAwareness/Armenia.html> - Подробная информация относительно общественного участия в Армении

<http://www.jinjconsult.com> - Интернет-страница организации, являющейся исполнителем проекта.

* * *

Благодарим всех участников, принявших участие в проекте и в подготовке руководства, заинтересованное вмешательство и высокий профессиональный уровень которых позволили придать окончательный вид данной публикации.

Վարժանք Թուխմանուկի
 ոսկու հարստացուցիչ
 ֆաբրիկայում

Վարժանք Մելիքյուղ
համայնքում

JINJ Ltd.

Address: 38 Zeytun 2-nd Street, 0037 Yerevan, Armenia

Tel: (+374 10) 24 60 23

Fax: (+374 10) 20 96 04

URL: www.jinjconsult.com

E-mail: info@jinjconsult.com